

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

**Vliv postavení žen ve čtyřech mexických státech na volební výsledky
prezidentské kandidátky Josefiny Eugenie Vázquez Mota v roce 2012**

Diplomová práce

Autor: Veronika Hasenöhrlová

Studijní program: Politologie (N6701)

Studijní obor: Politologie – latinskoamerická studia (K-NPLAST)

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Pavlína Springerová, Ph. D.

Hradec Králové, 2015

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Veronika Hasenöhrlová

Studium: F13160

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie - latinskoamerická studia

Název diplomové práce: **Vliv postavení žen ve čtyřech mexických státech na volební výsledky prezidentské kandidátky Josefiny Eugenie Vasquez Mota v roce 2012**

Název diplomové práce AJ: Impact of women's position in four Mexican states on election results of presidential candidate Josefina Eugenia Vasquez Mota in 2012

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se bude zabývat postavením žen ve čtyřech vybraných státech Mexika, které byly významné pro volební výsledky prezidentské kandidátky Josefiny Eugenie Vasquez Mota v roce 2012, jež byla první ženskou kandidátkou v prezidentských volbách za jednu z největších politických stran Mexika. Vybrané státy byly významné v tom smyslu, že v nich Josefina Mota získala vysoký, či nízký počet hlasů. Výzkum se zaměří na státy Tabasco, Guanajuato, Veracruz a Zacatecas. Ve státech Veracruz a Zacatecas získala Josefina Mota vyšší, či nižší podporu, avšak nepatří mezi tradičně silné, nebo slabé státy v podpoře strany PAN. Dále vybrané státy Guanajuato a Tabasco patří mezi tradičně silné, či slabé v podpoře strany PAN, ale během voleb 2012 v nich došlo k výraznější změně oproti předchozím výsledkům kandidátů strany PAN. Práce bude zkoumat zastoupení žen v úřadech daných států a sociálně-ekonomické ukazatele, jež ovlivňují sociální status žen, jako je (ne)zaměstnanost, platové podmínky, přístup ke vzdělání, násilí atd. pro rok 2012. Cílem práce bude zjistit, zda postavení žen ve vybraných státech mělo vliv na volební výsledky Josefiny Mota, a zodpovězení otázek: "Lišily se socio-ekonomické životní podmínky žen ve státech, kde získala Josefina Mota vyšší podporu, a ve státech, kde tomu bylo naopak?" "Měla vyšší účast žen ve volebním hlasování vliv na (ne)úspěch Josefiny Mota ve vybraných státech?", "Ovlivnila ženská kandidátka volební výsledky strany PAN v silných nebo slabých státech z hlediska podpory strany PAN?". V práci bude také ověřována následující hypotéza: "Ve státech, kde Josefina Mota získala vyšší podporu, nebylo tak vysoké zastoupení žen v úřadech a jejich socio-ekonomické životní podmínky byly horší, než ve státech, kde tato kandidátka

neměla velký úspěch." Diplomová práce bude využívat metodu případové studie, konkrétně komparativní případové studie, jež vytváří srovnávací analýzu několika případů, v tomto případě čtyř případů. Teoretický rámec práce se bude pohybovat v rámci genderových přístupů, které se zaměřují na politickou oblast. Mezi tyto přístupy patří například liberální feminismus, jenž prosazuje pro všechny jedince rovné příležitosti.

Connell, R. W. 1987. *Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics*. Cambridge: Polity Press. Drulák, Petr a kol. 2008. *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál, s.r.o. Nagl-Docekal, Herta. 2007. *Feministická filozofie*. Praha: SLON. Schaefer, Agnes Gereben. 2009. *Security in Mexico: Implications for U. S. Policy Options*. Pittsburgh: RAND Corporation. Kašpar, Oldřich. 2009. *Dějiny Mexika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. Klíma, Jan. 2015. *Dějiny Latinské Ameriky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. Phillips, Anne. 1998. *Feminism and Politics*. Oxford: Oxford University Press. Renzetti, Claire M.; Curran, Daniel J. 2003. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Nakladatelství Karolinum. Wilson Centre's Mexico Institute: <http://www.wilsoncenter.org/program/mexico-institute>.

Garantující
pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí
práce: Mgr. et Mgr. Pavlína Springerová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 20.3.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. et Mgr. Pavlíně Springerové, Ph.D. za vedení této diplomové práce a poskytnuté konzultace. Mé díky patří rovněž všem, kteří mě při psaní práce podporovali a měli se mnou trpělivost.

Anotace

Hasenöhrlová, Veronika. *Vliv postavení žen ve čtyřech mexických státech na volební výsledky prezidentské kandidátky Josefíny Eugenie Vázquez Mota v roce 2012*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2015. Diplomová práce.

Tato diplomová práce se zabývá socioekonomickým postavením žen a jejich volební účastí v mexických státech Guanajuato, Tabasco, Veracruz de Ignacio de la Llave a Zacatecas v prezidentských volbách v roce 2012, kterých se účastnila Josefína Eugenie Vázquez Mota, jež byla první ženskou kandidátkou na prezidenta za jednu z největších politických stran Mexika a rovněž první ženou, která se dostala mezi tři nejsilnější prezidentské kandidáty.

Cílem práce je zjistit, zda socioekonomické postavení žen a míra jejich volební účasti ve vybraných státech měly vliv na volební výsledky Josefíny Mota, a zodpovězení výzkumné otázky: „*Jakým způsobem ovlivnilo postavení mexických žen ve společnosti volební výsledky Josefíny Mota v prezidentských volbách v roce 2012?*“ Hypotézy, které práce ověřuje, předpokládají vztah mezi nezávisle proměnnými, jimiž jsou socioekonomické postavení žen a míra jejich volební účasti, a závisle proměnnou představující volební podporu Josefíny Mota.

Diplomová práce využívá metodu případové studie, konkrétně komparativní případové studie a pohybuje se v rámci teorií liberálního feminismu a chování voličů.

Klíčová slova: gender, Mexiko, prezidentské volby, socioekonomické postavení, volební chování

Annotation

Hasenöhrlová, Veronika. *Impact of women's position in four Mexican states on election results of presidential candidate Josefina Eugenia Vázquez Mota in 2012*. Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2015. Diploma Thesis.

This diploma thesis is focused on socioeconomic position of women and their voter turnout in Mexican states Guanajuato, Tabasco, Veracruz de Ignacio de la Llave and Zacatecas in the presidential election in 2012 in which Josefina Eugenia Vázquez Mota participated, who was the first female presidential candidate for one of the largest political parties of Mexico and also first woman among the three most powerful presidential candidates.

The work has target to find out whether socioeconomic status of women and the rate of their voter turnout in selected countries had an impact on the election results of Josefina Mota, and answer the research question: “In what way did the status of Mexican women in society affect election results of Josefina Mota in presidential elections in 2012?”. Hypothesis that work verifies, assume a relationship between independent variables, which are socioeconomic status of women and rate of their voter turnout, and the dependent variable representing the electoral support of Josefina Mota.

This diploma thesis uses the case study method, specifically comparative case study and ranges within theories of liberal feminism and the behaviour of voters.

Key words: gender, Mexico, presidential election, socioeconomic status, voter behaviour

Obsah

Úvod	1
1. Teorie a metody	9
1.1 Teoretický rámec	9
1.1.1 Liberální feminismus	9
1.1.2 Chování voličů	11
1.2 Metodologie a metody	14
1.2.1 Kvalitativní metodologie	14
1.2.2 Případová studie	15
2. Postavení žen v Mexiku	18
2.1 Postavení žen na národní úrovni	18
2.1.1 Vývoj postavení a práv mexických žen	19
2.1.2 Současná situace	23
2.2 Stav socioekonomických ukazatelů	25
2.2.1 Vzdělání	26
2.2.2 (Ne)zaměstnanost	35
2.2.3 Platové ohodnocení	38
2.2.4 Násilí	42
2.2.5 Participace v úřadech	45
2.3 Socioekonomické postavení žen a prezidentské volby v roce 2012 ...	50
2.3.1 Socioekonomické postavení žen	50
2.3.2 Prezidentské volby 2012	55
2.3.3 Vztah nezávisle proměnných k závisle proměnné	57
Závěr	59
Prameny a literatura	62
Tištěné prameny	62
Internetové zdroje	62

Literatura	64
Přílohy	69

Seznam zkratek

IFE	Instituto Federal Electoral
INEE	Instituto Nacional para la Evaluación de la Educación
INEGI	Instituto Nacional de Estadística y Geografía
PAN	Partido Acción Nacional
PRD	Partido de la Revolución Democrática
PRI	Partido Revolucionario Institucional

Seznam tabulek a grafů

Graf 1 - Vývoj podílu mužů a žen ve Sněmovně reprezentantů Mexika 1952 – 2015	23
Graf 2 - Vývoj podílu mužů a žen v mexickém Senátu 1964 – 2015	24
Graf 3 - Negramotnost mužů a žen 2010	27
Graf 4 - Podíl absolventů základního vzdělání pokračujících na střední školy 2012	29
Graf 5 - Genderové složení obyvatel se základním vzděláním prvního stupně 2010	30
Graf 6 - Genderové složení obyvatel se základním vzděláním druhého stupně 2010	31
Graf 7 - Genderové složení obyvatel se středoškolským vzděláním 2010	32
Graf 8 - Genderové složení vysokoškolsky vzdělaných obyvatel 2010	33
Graf 9 - Genderové složení zaměstnaného obyvatelstva 2012	36
Graf 10 - Genderové složení nezaměstnaných obyvatel 2012	37
Graf 11 - Genderové složení obyvatel s minimálním platem 2012	39
Graf 12 - Obyvatelstvo pobírající 1 až 2 minimální platy 2012	40
Graf 13 - Obyvatelstvo pobírající mzdu ve výši 5 a více minimálních platů 2012	41
Graf 14 - Počet žen postižených domácím násilím 2011	43

Graf 15 - Genderové složení zabitých osob 2012	44
Graf 16 - Zastoupení žen a mužů v úřadu starosty 2012	46
Graf 17 - Zastoupení mužů a žen na pozicích zastupitelů a radních 2012	47
Graf 18 - Genderové složení jmenovaných úředníků do státní správy 2012	48
Tabulka 1 - Indikátory dílčí nezávisle proměnné vzdělání 2010 a 2012	51
Tabulka 2 - Indikátory dílčí nezávisle proměnné (ne)zaměstnanosti 2012	52
Tabulka 3 - Indikátory nezávisle proměnné platového ohodnocení 2012	52
Tabulka 4 - Indikátory dílčí nezávisle proměnné násilí 2011 a 2012	53
Tabulka 5 - Indikátory dílčí nezávisle proměnné zastoupení ve veřejných úřadech 2012	54
Tabulka 6 - Volební zisk Josefíny Vázquez Mota a volební účast žen 2012	58

Úvod

Mexiko je zemí, v jejíž tradici je zakořeněné patriarchální uspořádání, proto se zde ženy dlouhou dobu nemohly prosadit v politice. Volební právo získaly mexické ženy po téměř čtyřiceti letech od Mexické revoluce, která měla být příslibem změn v sociálním uspořádání, což se však dlouhou dobu netýkalo žen. Prezidentských voleb se ženské kandidátky účastnily poprvé teprve v roce 1994. Ty se však nedostaly do užšího výběru a nekandidovaly za žádnou ze tří nejsilnějších stran v zemi, PRI, PAN či PRD. Kandidátka za jednu z těchto stran se objevila téměř po dalších dvaceti letech, kdy v roce 2012 zastupovala stranu PAN v prezidentských volbách Josefina Eugenia Vázquez Mota, která v minulosti zastupovala dvakrát úřad ministryně a rovněž byla předsedkyní Poslanecké sněmovny.

Josefina byla silnou kandidátkou a umístila se na třetím místě. Její program zahrnoval změny v přístupu k bezpečnosti, kde se chtěla odlišit od Felipe Calderóna, produktivitě, blahobytu, ale rovněž vyzdvihoval její roli matky a také se zaměřoval na postavení žen v mexické společnosti. Josefina Mota již v roce 1999 sepsala knihu *„God, Please Make me a Widow: The Challenge of Being Yourself“*, ve které vyzývá ženy, aby opustily tradiční genderové role. Proti tradičnímu smýšlení o ženském postavení bojovala rovněž svým heslem „Josefina je jiná“, a také v diskuzích s protikandidáty (Seelke 2012: 8; BBC 2012).¹

¹ Josefina prohlašovala: *„Budu prezident v sukni, ale budu nosit kalhoty“*.

V předvolební diskuzi Peña Nieto narážel na její pohlaví tím, když uznal, že nezná cenu tortil, protože není „žena domu“. Josefina Mota mu na to odpověděla prohlášením, že ona stíhala vést zároveň svou domácnost a vládní úřad (BBC 2012).

Práce se bude zabývat postavením žen, jeho vlivem na volební chování voliček a na výsledky Josefíny Mota v prezidentských volbách v roce 2012 ve státech Guanajuato, Tabasco, Veracruz de Ignacio de la Llave a Zacatecas, jež byly pro Josefínu významné z hlediska volebních výsledků. Josefina Vázquez Mota se ve své kampani také zaměřovala na postavení a roli žen ve společnosti. Toto téma bylo vybráno pro jeho přínosnost, jelikož se současné práce týkající se Mexika podrobněji nezabývají jednotlivými socioekonomickými aspekty postavení mexických žen a už vůbec nezkoumají možný vliv těchto aspektů na jejich rozhodování při výběru nejvyššího představitele státu. Zmíněná témata se objevují pouze v souvislosti s evropskými státy či USA a práce týkající se sociálních oblastí Mexika a úrovní života se zaměřují pouze na celostátní úroveň, nikoli na úroveň jednotlivých států. Tato práce má za cíl právě rozšíření vědomostí o těchto oblastech v prostředí vybraných mexických států. Cílem je přinést bližší seznámení se situací žen v Mexiku a zkoumat možný vliv jejich postavení na výsledky Josefíny Vázquez Mota. Socioekonomické postavení ovlivňuje rozhodování každého voliče, avšak prezidentské volby v roce 2012 byly zajímavější, jelikož se mezi tři hlavní kandidáty dostala i žena, Josefína Mota, jejíž kandidaturou a výsledky voleb se současné publikace rovněž nezabývají.

Cílem bude odpovědět na následující výzkumnou otázku: „*Jakým způsobem ovlivnilo postavení mexických žen ve společnosti volební výsledky Josefíny Mota v prezidentských volbách v roce 2012?*“

Práce bude dále ověřovat hypotézy vycházející ze stanovené výzkumné otázky.

H₁: Ve státech, kde je horší socioekonomické postavení žen, bude zisk Josefíny Mota vyšší, než ve státech, kde je tomu naopak.

Tato hypotéza vychází z teorií, které se zabývají vlivem socioekonomického postavení žen na jejich volební rozhodnutí. V tomto případě se vyšší zisk Josefíny Mota předpokládá ve státech s horšími socioekonomickými podmínkami, jelikož pro ně bude její kandidatura znamenat možnost prosadit své zájmy a názory. Ve státech, kde mají ženy dobré socioekonomické postavení, které získaly již za vlády mužů, nebudou příliš ovlivněny pohlavím kandidátů (Cutler 2002: 467; Atkenson 2003: 1045; Saenger 1945: 104).

H₂: V oblastech s vyšším procentem volících žen získá Josefina Mota vyšší podporu, nebo bude její zisk vyšší než u předchozích kandidátů ze strany PAN.

Tato hypotéza vychází z teorií chování voličů, jež se zaměřují na vliv identifikace voliče s kandidátem a na efekt kandidáta ze stejné sociální skupiny. Ve státech s nižším procentem volících žen se předpokládá nižší zisk, či pokles oproti předchozím stranickým kandidátům (Peysner 2013: 9; Dolan 1998: 272).

První dva vybrané státy Veracruz de Ignacio de la Llave a Zacatecas nebyly hraničními případy a byly zvoleny, jelikož nepatří mezi tradičně silné ani slabé státy v podpoře strany PAN, což je důležité při zkoumání vlivu socioekonomického postavení žen na výsledky Josefíny Mota, jelikož zde odpadá možnost ovlivnění rozhodování voličů tradičně silnými sympatiemi či antipatiemi k dané straně. Veracruz patřilo ke státům, kde Josefina Mota získala nejvyšší počet hlasů a Zacatecas bylo slabým státem z hlediska její podpory. Ve státě Guanajuato získala Josefina Mota druhý nejvyšší počet hlasů. Tento stát patří mezi „vlajkové“ státy strany PAN, avšak byl vybrán, protože ve výsledcích z roku 2012 došlo k výraznému poklesu podpory oproti předešlým prezidentským volbám. Posledním

vybraným státem je Tabasco, kde Mota získala nejméně hlasů. Tento stát byl pro PAN vždy slabý v podpoře, ale Josefina Mota zde získala dvakrát tolik hlasů než její předchůdce Felipe Calderón v roce 2006, a byl to také stát s druhou nejvyšší účastí volících žen. Práce se zaměří na analýzu socioekonomických podmínek žen v těchto státech v roce 2012, kdy jako ukazatele použije vzdělání, (ne)zaměstnanost, platové podmínky, násilí a zastoupení žen ve veřejných úřadech.

Práce k výzkumu využije kvalitativní metodologie, která se snaží zachytit předmět v jeho jedinečnosti a pomáhá získat hloubkový popis případů (Drulák 2008: 19, Hendl 2005: 53). Konkrétně bude využívána metoda komparativní případové studie, kterou Jan Hendl označuje jako „kolektivní případovou studii“. Tato metoda, s níž se pracovalo již od počátku zkoumání politické a sociální reality, hloubkově zkoumá více případů (Drulák 2008: 62, Hendl 2005: 107).

Práce bude zkoumat vztah mezi závisle proměnnou, jež představuje míra podpory Josefiny Mota v roce 2012, a nezávisle proměnnými, tedy socioekonomickým postavením žen a volební účastí žen v prezidentských volbách roku 2012 ve čtyřech zmíněných státech. Pro zjištění povahy první nezávisle proměnné budou zkoumány hodnoty pro muže a ženy u různých dílčích nezávisle proměnných, jako je vzdělání, (ne)zaměstnanost, platové ohodnocení, míra participace žen v politických úřadech a míra násilí na ženách, kdy bude každá dílčí proměnná komparována ve zvolených státech. Data pro obě pohlaví budou zkoumána proto, aby se zjistila míra rovnosti mezi nimi, což vypovídá o situaci žen ve společnosti, kdy se v případě výrazně nižších hodnot pro ženy předpokládá jejich špatné postavení ve společnosti. Pro druhou nezávisle proměnnou, tedy volební účast žen ve vybraných státech, budou zkoumány procentuálně vyjádřené hodnoty volících žen v roce 2012 v jednotlivých státech.

V práci bude využíváno několika teorií. V částech týkajících se zkoumání vlivů působících na volební výsledky Josefiny Mota bude práce čerpat z teorií zaměřených na chování voličů (Peysner 2013; Plutzer, Zipp 1996). Dále budou využívány feministické teorie, které pomohou přiblížit postavení a role žen ve

společnosti, což bude základem pro určení situace ve zvolených mexických státech. V jejich rámci se budou pohybovat části zkoumající socioekonomické postavení žen (Beauvoir 1967; Uhde 2004). Feministické teorie nejsou jednotné a liší se dle historických období a názorů. Hlavním teoretickým směrem byl proto zvolen liberální feminismus, který lze zařadit do antiesencialistických směrů, jež odmítají biologické rozdíly, a který se snaží o rovnost mezi pohlavími (Phillips 1993; Jaggar 1983; Tong 2009). Liberální feminismus, který se objevil v 19. století, hovoří o rovnosti jedinců a považuje sociální a ekonomické rozdíly za teoreticky bezvýznamné (Phillips 1993: 39, Veselá 2006: 9). Tato teorie byla vybrána, protože zkoumané proměnné se pohybují v oblastech, jež nevyžadují specifické vlastnosti pro mužské či ženské pohlaví, jako jsou síla, manuální zručnost atd.

Tato diplomová práce se bude skládat ze dvou hlavních kapitol, jež budou členěny na další podkapitoly. První kapitola, jejíž povaha bude metodologická a teoretická, bude obsahovat podkapitoly věnující se vybrané metodologii a použité metodě. V této části bude práce vycházet například z publikace Petra Druláka s názvem *Jak zkoumat politiku* (2008), *The art of case study research* (1995) od Roberta E. Stakea nebo z práce *Kvalitativní výzkum* (2005) od Jana Hendla.

V další podkapitole budou přiblíženy vybrané feministické teorie a jejich vývoj, a také vývoj postavení žen ve společnosti, což napomůže k lepšímu porozumění výběru proměnných a zvolené koncepcce rovnosti mezi muži a ženami. K tomuto účelu bude využito prací Anne Phillips *Democracy and difference* (1993) a *The politics of presence* (1998). Dále bude použita práce Rosemarie Tong s názvem *Feminist thought* (2009) a práce *Feminist politics and human nature* (1983) od Alison M. Jaggar. V oblastech týkajících se pojetí rovnosti bude využito například práce Soni Budilové s názvem *Participace žen na norské politice* (2007) nebo práce *From a small to a large minority* (1988) od Drude Dahlerup.

Následující podkapitola, jež přiblíží teorie týkající se chování voličů a efektů, které na ně působí, využije například publikací Kathleen Dolan *Voting for women in the „Year of the woman“* (1998) a *The impact of gender stereotyped*

evaluations on support for women candidates (2010). Dále bude také čerpáno z *Not all cues are created equal: The conditional impact of female candidates on political engagement* (2003) od Lonny Rae Atkeson nebo z práce Gerharta Saengera *Social status and political behavior* (1945). Práce bude rovněž čerpat z literatury zaměřující se na vliv socioekonomického postavení na politickou participaci, a to například z práce *The simplest shortcut of all: Sociodemographic characteristics and electoral choice* (2002) od Freda Cutlera.

Druhá kapitola bude tematická a zahrne několik podkapitol, z nichž se první zaměří na seznámení s obecným vývojem práv žen v Mexiku. Tato část práce bude čerpat například z prací Rosemary A. Joyce, Sonyi Lipsett-Rivera nebo Susan K. Besse, které jsou součástí sborníku *A companion to gender history* (2004). V rámci seznámení s vývojem práv žen v Mexiku bude tato podkapitola také pracovat s federálními zákony týkajícími se této tematiky.

Další podkapitoly budou analytické a zaměří se na komparaci vybraných ukazatelů socioekonomického postavení žen ve stanovených státech, jejichž bližší představení bude na počátku této podkapitoly. Pro získání potřebných dat budou využívány databáze různých institucí, jako *Instituto Nacional de Estadística y Geografía* (INEGI) nebo *Instituto Federal Electoral* (IFE). Také bude využita zpráva *Sistema educativo de los Estados Unidos Mexicanos* (2012), jež vydal Sekretariát veřejného vzdělávání.

Závěr práce bude shrnutím poznatků z předešlého výzkumu a seznámením s výsledky komparace, čímž potvrdí, či vyvrátí stanovené hypotézy a odpoví na výzkumnou otázku, jež byla stanovena na počátku výzkumu.

Literatura týkající se tématu této práce zahrnuje několik oblastí. Postavením žen se zabývá mnoho publikací českých, ale i zahraničních. Česká literatura se v tomto odvětví často zaměřuje na domácí oblast, nebo se její zkoumání týká postavení žen v politice, což shrnuje například publikace Sociologického ústavu Akademie věd ČR s názvem *Monohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*, jež obsahuje také práci Petry Rakušanové *Ženy v mužské politice*, kde

zkoumá zastoupení žen v české politice a bariéry pro jejich vstup do úřadů. Domácí literatura však nedisponuje pracemi zaměřenými na téma postavení žen v Mexiku, zabývá se pouze postavením latinskoamerických žen v politice obecně. Zahraniční publikace jsou na toto téma bohatší, jak v obecné oblasti, tak v zaměření na Mexiko. Jednou ze souhrnných publikací je *A companion to gender history* z řady publikací *Blackwell companions to history*, jež zahrnuje obecné seznámení s vývojem postavení žen ve společnosti, ale také kapitoly zaměřené na jednotlivé kontinenty zahrnující práce například Susan K. Besse nebo Sonyi Lipsett-Rivera, které se zabývají vývojem postavení žen v Latinské Americe v různých časových obdobích. Sonya Lipsett-Rivera se v kapitole *Latin America and the Caribbean* (Meade, Wiesner 2004: 477 - 491) zaměřuje na období 19. století, kde zachycuje také Mexiko od vyhlášení nezávislosti po Mexickou revoluci. Susan K. Besse zase v části s názvem *Engendering reform and revolution in Twentieth-Century, Latin America and the Caribbean* popisuje období od počátku 20. století do moderní doby. (Besse 2004: 568 – 585).

Do další oblasti patří literatura týkající se chování voličů a faktorů ovlivňujících výběr kandidátů. V tomto případě není nouze o publikace jak v českém, tak v zahraničním prostředí. Česká literatura se zaměřuje hlavně na faktory spadající do volební geografie, jako je efekt kandidáta, o němž pojednává například práce Petra Vody s názvem *Efekt kandidáta ve volbách v českém prostředí*, jež analyzuje situaci ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2006. Práce českých autorů tedy pojednávají spíše o geografických vlivech, než o těch socioekonomických, například pohlavím kandidátů. Zahraniční literatura se na vliv pohlaví zaměřuje více, ale pouze v zemích jako je USA. O vlivu pohlaví na výběr kandidáta píše Molly Martin, Torin Franz a Clay Slaughter ve své práci *Effects of candidate gender on voting behaviors*. Tato práce prokázala, že lidé volí spíše muže. Další práce pojednávající o vlivu pohlaví kandidátů je *The impact of female candidates on voter turnout in statewide elections* od Kim Peyser, která se týká opět prostředí USA, avšak obecně rovněž pojednává o vlivu žen jako kandidátek na rozhodnutí voličů. Do této oblasti patří rovněž práce zabývající se vlivem

socioekonomického postavení na politické chování občanů. Jednou z těchto prací je například *Voting behavior based on socioeconomic status* (2009) od Christophera Browna, který zde zkoumá na příkladu Spojených států amerických rozhodování voličů dle jejich postavení ve společnosti a dle jejich vzdělání. Touto problematikou se zabývá také Fred Cutler ve své práci *The simplest shortcut of all: Sociodemographic characteristics and electoral choice* (2002), kde rovněž zkoumá vliv socioekonomické situace občanů a (ne)dostatku informací na jejich volební chování.

Česká i zahraniční literatura zahrnuje obě oblasti, avšak v obecné či lokální rovině, většinou odděleně a neexistuje zde téměř zaměření na mexickou problematiku. Z tohoto důvodu si práce klade za cíl přispět k problematice postavení žen a efektu socioekonomických faktorů na chování voliče společně, a poskytne vhled do situace v Mexiku na hlubší úrovni formou komparativní studie socioekonomických podmínek žen a volebních výsledků Josefíny Mota z roku 2012, kdy bude komparovat situaci ve státech Guanajuato, Tabasco, Veracruz de Ignacio de la Llave a Zacatecas.

1. Teorie a metody

První část této kapitoly se zaměří na teoretický rámec, v němž se bude práce pohybovat, tedy na teorii liberálního feminismu a její vývoj, a na teorie týkající se chování voličů, například vliv pohlaví kandidátů na rozhodnutí voličů. Ve druhé části se práce bude zabývat kvalitativní metodologií, její charakteristikou a metodami, dále charakteristikou komparativní případové studie a přiblíží zvolenou metodu souběžného výkladu.

1.1 Teoretický rámec

1.1.1 Liberální feminismus

Předpoklady této práce týkající se socioekonomického postavení žen a analýza situace mexických žen ve společnosti, což bylo představeno v úvodu, vychází z teorie liberálního feminismu, jenž se objevil v 19. století v rámci první vlny feminismu probíhající přibližně od roku 1830, kdy byly snahy feministického hnutí ovlivněny liberalismem a osvícenstvím. (Renzetti 2003: 36, 45; Veselá 2006: 6). Tento teoretický koncept se udržel do současnosti, kdy ho zahrnují někteří autoři třetí vlny feminismu, která započala od 80. let 20. století. Například Judith Lorber rozlišuje tři současné teorie, a to genderové reformní teorie, genderově motivovaný odpor a genderově motivovanou vzpouru, kdy liberální feminismus řadí do první skupiny teorií (Renzetti 2003: 48, 49).

V rámci liberálního feminismu ženy bojovaly o aplikaci liberálních principů na obě pohlaví a usilovaly o legislativní nápravu, čímž měly být odstraněny viditelné projevy diskriminace, například menší počet zákonů poskytnutých ženám,

horší právní postavení v manželství nebo nerovný přístup v zaměstnání (Veselá 2006: 9; Jaggar 1983: 35). Liberální feminismus se bojem za rovnoprávnost snažil vymanit ženy z tradičního rozdělení rolí ve společnosti, které ženám určovalo místo v domácnosti. Toto rozdělení rolí se ve společnosti vyskytuje od počátku věků, kdy muži chodili na lov, což bylo ženám zakázáno, jelikož zajišťovaly pokračování rodu a při lovu by mohly zemřít (Beauvoir 1967: 25, 28). Rozdělení sfér života bylo upevňováno také v různých spisech, například John Lock rozlišoval v díle *Two treatises of government* veřejnou a rodinnou autoritu. Ženy dle tohoto spisu patřily do rodinné sféry a byly tudíž vyloučeny z politických aktivit (Kent 2004: 98, 99). V 19. století bylo vyloučení žen z veřejného života odůvodňováno jejich přirozenými vlastnostmi, které údajně způsobují, že ženy nedokážou být příliš racionální, podléhají vášním a tělesným touhám (Zerilli 2006: 108). Liberální feministé se snaží o odstranění genderových identit na základě fyziologických odlišností, což se objevuje již u prvních teoretiků, kteří považovali duši a tělo za rozdílné typy bytí, z nichž důležitější roli přisuzovali části duševní, jež zahrnuje mentální schopnosti. Rovněž John Lock psal o tom, že v důsledku větší důležitosti rozumu nezáleží na pohlaví, čímž si odporuje při rozdělení sfér života. V současnosti se zabývá rovností pohlaví Anne Phillips, která píše, že se lidé rodí rovnými a nejsou tedy důležité ekonomické a sociální rozdíly (Jaggar 1983: 28; Phillips 1993: 39; Tong 2009: 19; Uhde 2004: 2).

Liberální feminismus sice vznikl jako západní teorie, ale je možné ji využít i v případě Mexika, jelikož zde byly v době koloniálního období zavedeny stejné genderové stereotypy a role jako v Evropě, či USA, které přetrvaly dodnes. Mexický feminismus se začal formovat o něco později, přibližně na konci 19. století a nebyl tolik intenzivní jako v západních zemích, o čemž vypovídá například pozdější zavedení volebního práva v roce 1953. Cíle a požadavky mexických žen plně odpovídaly liberálnímu feminizmu, jelikož požadovaly například rovnost před zákonem, rovný přístup ke vzdělání atd. Myšlenka liberalismu se v Mexiku vyskytovala již v dobách boje za nezávislost, v němž byl jedním z faktorů, který tento boj posílil (Korrol 1993: 861, 871; Lipsett-Rivera 2004: 477). Rovněž

Josefina Vázquez Mota vedla část kampaně zaměřené na ženy v rámci liberálního feminismu svým nabádáním k opuštění tradičních rolí a snahou o lepší přístup ke vzdělání apod. (Seelke 2012: 8).

Liberální feminismus je tedy spojen s rovností mezi pohlavími, čímž se zabývá například R. M. Kanter, která vyváženost (rovnost) mezi pohlavími vidí v situaci, kdy jsou ženy v politice zastoupeny v míře 40 až 50 %. Anne Phillips tvrdí, že lidé se rodí rovnými a o útlaku je možné hovořit, pokud styl života není ve stejných hodnotách jako u ostatních (Phillips 1993: 39; Phillips 1998: 40). Rovností se rovněž zabývá Soňa Budilová, která představuje názor, že zastoupení žen by mělo odrážet poměr žen v dané společnosti (Dahlerup 1988: 280; Budilová 2007: 7, 9). Tato práce se přikloní k myšlence stejných hodnot předkládaných Anne Phillips, kdy za rovnost bude považovat stav, v němž jsou zkoumané hodnoty pro muže a ženy vyrovnané, což vypovídá o dobrém postavení žen ve společnosti, jež je nezávisle proměnnou, která rovněž ovlivňuje rozhodování při volbách. O dalších vlivech na chování voličů pojednává následující kapitola.

1.1.2 Chování voličů

Na chování voličů působí různé faktory, které ovlivňují jejich výběr kandidáta. Mezi tyto faktory patří například etnická příslušnost či geografická blízkost, což se nazývá „efekt kandidáta“, kdy volič dává přednost kandidátovi, jenž pochází z jeho okolí (Voda 2009: 12). Tato práce zkoumá vliv pohlaví kandidátů na výběr voličů, kdy předpokládá, že Josefina Mota získala větší podporu ve státech, kde žijí ženy v horších socioekonomických podmínkách, a to kvůli pocitu sounáležitosti ke stejné sociální skupině a naději na zlepšení jejich situace, jelikož v daných státech není dostatečné zastoupení žen v úřadech a nemají tudíž možnost prosazovat své zájmy, které jsou odlišné pro obě pohlaví (Balážová 2013: 24; Voda 2009: 8).

Problematikou vlivu pohlaví na rozhodování voličů se zabývá několik autorů, mezi něž patří Kathleen Dolan, Lonna Rae Atkeson nebo Fred Cutler, kteří tvrdí, že pohlaví má určitě vliv na volební chování voličů a dle jejich názoru dochází k tomu, že voliči podporují kandidáta stejného pohlaví, což Kim Peyser nazývá jako „vliv identifikace voliče“ (Dolan 1998: 288; Atkeson 2003: 1045; Cutler 2002: 466; Peyser 2003: 9). Dalo by se namítnout, že někteří autoři tvrdí, že ženy s lepším vzděláním a z vyšší společenské třídy jsou politicky aktivnější a účastní se voleb ve větší míře. Toto tvrzení předkládá například Gerhart Saenger, kdy hovoří o souvislosti rozsahu politického vědomí se vzděláním (Saenger 1945: 104; Balážová 2013: 36). Tito autoři předpokládají menší účast na volbách a politickém životě u žen horšího socioekonomického postavení. Tato práce však pracuje s myšlenkou, že v případě Mexika byla naopak míra účasti žen ve volbách vyšší ve státech, kde ženy žijí v horších socioekonomických podmínkách a právě v těchto státech předpokládá vyšší zisky pro Josefinu Mota, díky tomu, že v prezidentských volbách 2012 představovala symbolický podnět pro větší politickou angažovanost žen, jelikož byla konkurenceschopnou kandidátkou, o čemž píše Lonna Atkeson (Atkeson 2003: 1045). V důsledku tohoto symbolického podnětu proto budou pohlavím kandidátů ovlivněni spíše voliči v horších socioekonomických podmínkách, čímž se zabývá Cutler, který tvrdí, že voliči s menším množstvím informací o kandidátech se rozhodují dle sdílených charakteristik, v tomto případě se jedná o pohlaví. Tímto faktorem budou tedy vzdělanější lidé méně ovlivněni, jelikož díky většímu množství informací srovnávají více kandidátů z hlediska různých faktorů (Cutler 2002: 467).

Menšinovým zastoupením žen ve společnosti a v úřadech se zabývá Drude Dahlerup ve svém článku *From a small to a large minority* (1988), kde tvrdí, že vnější menšinové postavení žen souvisí s menšinovým zastoupením uvnitř organizací a úřadů (Dahlerup 1988: 278). S touto myšlenkou rovněž nepřímou pracuje první stanovená hypotéza, která předpokládá, že ženy v horším socioekonomickém postavení budou více volit ženu, aby prosadily své zájmy, což

napovídá o nedostatečném zastoupení žen ve státních úřadech, jež je zde zahrnuto jako jedna z nezávisle dílčích proměnných, které budou analyzovány.

Nerovné zastoupení žen v úřadech způsobuje různé překážky, jež jsou často spojeny s již zmíněnými tradičními rolemi mužů a žen, v nichž ženy patří do domácnosti a oborů spojených s péčí. S jednou takovou specifikací participačních bariér pro ženy přišly například Petra Rakušanová s Lenkou Václavíkovou-Helšusovou, které popisují tři bariéry vstupu žen do politiky. První překážkou dle nich je stále trvající model patriarchální rodiny, druhou je odlišné hodnocení mužů a žen, jelikož muži jsou stále spojováni s vlastnostmi jako je rozhodnost, razantnost a neústupnost, a ženám je přisuzována citlivost, empatie a pochopení, což způsobuje větší náklonnost voličů k mužským kandidátům. Poslední překážkou je odlišné pojetí moci, což spočívá v tom, že ženy své postavení považují za veřejnou službu a jsou obsazovány do nižších funkcí a slabších resortů (Rakušanová, Václavíková-Helšusová 2006: 45, 46; Martin, Franz, Slaughter 2011: 6).

Na základě uvedených dat a díky skutečnosti, že rovný přístup ke vzdělání byl od počátku jedním z cílů liberálního feminismu, byla oblast vzdělání zařazena mezi dílčí nezávisle proměnné. Tradiční nahlížení rolí často určovalo ženám studium humanitních oborů, kdežto muži měli studovat obory technické (Beauvoir 1964: 369). Rovněž bylo vyšší vzdělání dopřáváno mužským potomkům, jelikož se ženy měly starat o domácnost. V současné době se již předsudky o studiu technických oborů příliš nevyskytují. Z toho důvodu bude práce zkoumat přístup žen k vysokoškolskému vzdělání a rovněž jejich směřování po základní úrovni vzdělání, zda ve stejné míře pokračují obě pohlaví v dalším vzdělávání, nebo se spíše zapojují do pracovního trhu.

Proměnné (ne)zaměstnanosti a platového ohodnocení spadají do cílových odvětví liberálního feminismu, a to rovných pracovních příležitostí a rovného ohodnocení za stejnou práci. Dle teorie rovnosti by podíl zaměstnaných obyvatel měl být ve stejném poměru pro obě pohlaví a podíl zařazení do platových tříd by měl odpovídat zastoupení pohlaví v jednotlivých sektorech zaměstnání.

Proměnná násilí byla zvolena proto, aby pomohla přiblížit situaci ohledně postavení žen nejen ve veřejném životě, ale také v soukromí. Kromě obecných hodnot pro násilné činy budou zkoumány také hodnoty domácího násilí, které napovídá o podřadném přístupu k ženám ze strany mužů.

1.2 Metodologie a metody

1.2.1 Kvalitativní metodologie

Kvalitativní metodologie se využívá ve výzkumech, jež se zaměřují na hlubší analýzu jednoho, či více případů pomocí analýzy získaných informací, což slouží k osvětlení výzkumných otázek, které jsou pro tento přístup důležité. Výzkum se pomocí této metodologie snaží o vysvětlení a porozumění určitému problému, kdy se zaměřuje na jedinečnost jednotlivých případů a pro pochopení je zde také důležitý kontext (Hendl 2005: 50, 53; Stake 1995: 39).

Kvalitativní metodologie zahrnuje přístupy vysvětlující a interpretující. Jak již vyplývá z názvu, vysvětlující přístup se snaží o vysvětlení problému a interpretativní přístup má za cíl porozumění a interpretaci situace (Drulák 2008: 15). Tato práce využívá obou přístupů, což umožňuje povaha komparativní případové studie, kdy první přístup poslouží k vysvětlení výsledků analýzy a druhý k interpretaci postavení žen obecně.

Mezi kvalitativní metody řadíme zakotvenou teorii, což je strategie výzkumu, v níž je vznikající teorie zakotvena v datech získaných během studie. Tato teorie je přínosná v oblastech, jež jsou málo teoreticky zpracované (Hendl 2005: 125). Další metodou, kterou bude také využívat tato diplomová práce, je případová studie, již bude věnována větší pozornost v následující podkapitole.

V minulosti byl kvalitativní přístup často popisován v rámci srovnání s přístupem kvantitativním, kdy byly označovány jako protichůdné a někteří autoři kritizovali kvalitativní přístup kvůli nedostatku jasných nástrojů, jež by sloužily k ověřování hodnot získaných z výzkumu. V současnosti se však stále více politologů přiklání k názoru, že se tyto dvě metodologie doplňují a objevuje se smíšený přístup, který využívá kvalitativních, i kvantitativních metod, čímž se dle Jana Hendla eliminují slabé stránky výzkumu (Hendl 2005: 50, 56, 271; Kouba 2009: 46; Drulák 2008: 30).

1.2.2 Případová studie

Jak již bylo výše zmíněno, případová studie je jednou z metod kvalitativního výzkumu, která se začala nejvíce prosazovat od 60. let 20. století. Větší pozornost jí byla věnována díky sporu s kvantitativními přístupy, jejichž zastánci tvrdili, že případová studie není schopna zajistit nástroje k ověření výsledků výzkumu. Zájem o tuto metodu se opět projevil v 80. letech, kdy se začaly objevovat již výše zmíněné názory, které tvrdí, že kvalitativní a kvantitativní přístupy nejsou zcela v opozici, jelikož „*žádná není vědecktější než ta druhá*“ (Drulák 2008: 30, 31).

Tato metoda se zaměřuje na podrobnější zkoumání jednoho či několika případů a jejím cílem je zachytit složitost případu, získat hluboké porozumění či vysvětlení příčin. Pro poskytnutí komplexního popisu situace zahrnuje co nejvíc proměnných v několika málo případech, čímž se liší od kvantitativních přístupů, které se zaměřují na velký počet případů a méně proměnných (Hendl 2005: 103, 104; Drulák 2008: 32,33).

Existuje několik druhů případových studií, z nichž tato práce využije tzv. komparativní případovou studii, což je označení dle Petra Druláka, který tuto metodu nezahrnuje do základního rozdělení případových studií, jelikož ji popisuje

jako samostatnou metodologii. Touto metodou se zabývá také Robert Stake, jenž ji označuje jako kolektivní studii, která využívá pro výzkum více případů a řadí ji mezi ostatní případové studie (Stake 1995: 3,4; Drulák 2008: 62).

Komparativní případová studie zkoumá dva a více případů a provádí jejich srovnávací analýzu, v níž sleduje odlišné hodnoty proměnných v různých případech. Z tohoto důvodu byla metoda vybrána jako nejvhodnější pro tuto práci, která srovnává data ukazatelů socioekonomického postavení žen ve čtyřech vybraných mexických státech.

Komparace menšího počtu případů se využívala již na počátku zkoumání politické a sociální reality, ale v polovině 20. století dochází k ústupu této metody v důsledku uplatnění kvantitativních metod v sociálních vědách. V 2. polovině 60. let se výzkum vrací k této metodě a dochází k jejímu propracování, kdy podle Druláka došlo k jejímu osamostatnění a během 70. let se stává jednou z hlavních metod politologie a mezinárodních vztahů. V této době se rozvíjejí také metody komparativní případové studie, kdy se k tradičním metodám J. S. Milla přidávají také například boolovská algebra či metoda „mlhavé množiny“.²

Tato práce využívá jednu z mnoha metod komparativní případové studie, a to metodu souběžného výkladu, která ověřuje platnost vybrané teorie aplikací na několik případů. V tomto případě se jedná o ověřování stanovených hypotéz ohledně vlivu socioekonomického postavení žen a jejich volební účasti na volební výsledky Josefíny Mota. Ověřování proběhne na základě analýzy údajů pro státy Guanajuato, Tabasco, Veracruz de Ignacio de la Llave a Zacatecas (Drulák 2008: 62 – 67).

Analýza využije ke komparaci data týkající se socioekonomických ukazatelů, jako je vzdělání, (ne)zaměstnanost, platové ohodnocení, násilí a obsazení v úřadech, jež byly v úvodu stanoveny jako dílčí nezávisle proměnné, a které budou

² Klasické metody J. S. Milla jsou metoda souladu a rozdílu a metoda souvisejících rozdílů (Stake 1995: 71).

vyjádřeny v hodnotách odrážejících počet mužů a žen v jednotlivých oblastech. Pro vzdělání budou zkoumány hodnoty odrážející podíl mužů a žen v počtu negramotných obyvatel, počtu absolventů základního vzdělání pokračujících na střední školy a také bude zkoumáno složení obyvatel jednotlivých států dle dosažené úrovně vzdělání. Hodnoty pro přístup k pracovním pozicím a platovému ohodnocení budou vyjádřeny počtem (ne)zaměstnaných občanů a obyvatel spadajících do jednotlivých platových kategorií. Násilí zachycují hodnoty počtu násilných úmrtí a domácího násilí na ženách ze strany současných partnerů. Pro politické zastoupení to budou hodnoty obsazení pohlaví v úřadech starostů, zastupitelů a radních, a jmenovaných úředníků. Rovněž zde bude procentuální vyjádření daných hodnot, jež zobrazí podíl z celkového počtu obyvatel daného státu. Pro druhou nezávisle proměnnou budou zkoumány procentuálně vyjádřené hodnoty týkající se volební účasti mužů a žen v prezidentských volbách 2012. Rovněž se práce zaměří na další aspekty volební účasti, jako je věkové či oblastní složení voličů, aby se vyloučilo případné ovlivnění dalšími faktory.

2. Postavení žen v Mexiku

Tato kapitola se zaměří na postavení mexických žen ve společnosti jak na národní úrovni, tak na úrovni vybraných čtyř států. V první části bude přiblížen historický vývoj postavení žen a jejich současné postavení v různých oblastech, například v politické participaci, násilí atd. Druhá podkapitola bude zaměřena na analýzu indikátorů vybraných dílčích nezávisle proměnných, jimiž jsou vzdělání, (ne)zaměstnanost, platové ohodnocení, násilí a participace ve veřejných úřadech, které mají za cíl určit socioekonomické postavení ve státech Guanajuato, Tabasco, Veracruz de Ignacio de la Llave a Zacatecas. V poslední části této kapitoly bude určeno socioekonomické postavení žen, rovněž zde budou analyzovány hodnoty druhé nezávisle proměnné, kterou byla stanovena volební účast žen v prezidentských volbách v roce 2012 ve vybraných státech. Poslední podkapitola také určí vztah mezi nezávisle proměnnými a závisle proměnnou, čímž ověří v úvodu stanovené hypotézy.

2.1 Postavení žen na národní úrovni

Tato podkapitola se zaměřuje na postavení mexických žen a jejich politická práva na národní úrovni. V první části bude přiblížen historický vývoj postavení žen ve společnosti od starověkých společností až po nedávnou historii. Následující text se bude rovněž zabývat mexickým feministickým hnutím a přístupem vlády ke zrovnoprávnění žen a mužů. Druhá část se zaměří na situaci žen a jejich roli v současném Mexiku, například na jejich politické zastoupení v Kongresu či oblast násilí.

2.1.1 Vývoj postavení a práv mexických žen

Vývoj postavení žen a náhled na ně byly v Mexiku před kolonizací odlišné, než tomu bylo po příchodu Evropanů. Kolem roku 3 500 př. n. l. zaujímaly ženy tradiční postavení v domácnosti a výrobě látek. Toto postavení se však postupem času změnilo, jelikož mezi lety 1600 až 900 př. n. l. došlo k jejich většímu zapojení do práce v důsledku rozvoje staveb a centralizované společnosti Olméků, kteří sídlili ve Střední Americe. V této společnosti při rozdělení obyvatel hrál velkou roli věk, nikoli pohlaví jako je tomu dnes, jež pro ně bylo druhořadým aspektem. Tento fakt podporují hrobní nálezy, které dokazují větší plýtvání na mladých lidech. Pozdní společnosti měly takové společenské uspořádání, které umožňovalo ženám z nejvyšších vrstev účastnit se rozhodování, a v klasické mayské společnosti byla možná také vláda žen, avšak ženské následnictví bylo povolováno pouze pod velkým tlakem (Joyce 2004: 307, 309, 311, 313, 314).

S příchodem kolonizátorů přišla rovněž katolická církev a její zásady, které byly důležité pro utváření koloniální politiky. Církev zavedla genderové ideály, jež se zakládaly na sexuální morálce, která spočívala v panenství před svatbou, věrností během manželství a abstinencí vdov, čímž se měla zachovat „čistota krve“ pro zachování rodové linie (Stolcke 2004: 372, 373, 386; Stern 1995: 15). Ženy byly pod dohledem mužů a neměly ani právo dohledu nad dětmi, jež vdovy mohly ztratit při náznaku lehkomyšlnosti či nemorality. Změna v této oblasti nastala na konci 18. století díky bourbonským reformám, kdy se začal přehodnocovat přínos žen pro společnost a jedním z témat diskuzí se stalo například vzdělání dívek (Lipsett-Rivera 2004: 477, 478). V následujících letech byly otevřeny nové školy pro dívky a rovněž se zvýšilo zapojení žen v zaměstnání, například v tabákovém průmyslu byly na počátku 19. století zapojeny primárně ženy. Ačkoli byly ženy považovány za více spolehlivé, morálnější pracovníky, kteří méně kradou, jejich plat byl stále menší (Lipsett-Rivera 2004: 479, 480).

Během bojů za nezávislost se ženy aktivně zapojovaly do různých aktivit, například působily jako špiónky, zdravotní sestry, kurýři atd. Díky tomuto působení ukázaly, že jsou schopné se uplatnit jak v domácím prostředí, tak na veřejnosti, avšak muži jim přisuzovali stále jen symbolickou a pasivní účast, což se projevilo v situaci po dosažení nezávislosti, kdy byl kladen větší důraz na vzdělání a práci žen, ale nezískaly žádná politická práva a nevztahovala se na ně ani práva občanů (Lipsett-Rivera 2004: 482, 483, 484).

V 19. století došlo k posunu v oblasti vzdělání, kdy byla například v roce 1842 v Mexico City zavedena povinná školní docházka pro dívky ve věku od sedmi do patnácti let nebo byly otevírány dívčí střední a profesní školy, avšak v zaměstnání měly ženy stále časté překážky související s genderovými stereotypy (Korrol 1993: 867; Lipsett-Rivera 2004: 486). Ve druhé polovině 19. století začaly ženy pracovat stále více mimo domov, což však bylo možné pouze do té míry, aby to nepřekáželo roli manželky a matky. Od 80. let 19. století se také objevují rovněž absolventky lékařských škol, které neměly takové problémy se zapojením do společnosti jako právničky či političky, jež byly brány jako vetřelci vtírající se do typicky mužských oblastí působnosti. Lékařky měly úspěch u ženské klientely, avšak byly opět omezeny genderovými stereotypy, jelikož nesměly provozovat pozdní ordinační hodiny, či docházet do domácností, protože se to nehodilo pro respektované ženy (Lipsett-Rivera 2004: 485, 486). Přes lepší možnosti vzdělání měly ženy stále nižší platy, což bylo způsobeno tím, že jejich výdělek byl brán pouze jako dodatek k rodinnému příjmu, jehož hlavní částí byl plat muže. Na konci 19. století dochází ke koncentraci žen v oblastech služeb, například ve vládě, v poštovních, železničních či telegrafických službách, a stávají se tak „bílými límečky“. V roce 1890 pak tato odvětví a práce ve fabrikách zahrnuje většinou ženskou pracovní sílu v Mexiku (Lipsett-Rivera 2004: 487). Od roku 1870, kdy byl přijat občanský zákoník, nemohly ženy uzavírat právní smlouvy, vést obchodní spory, ani prodávat či nakupovat majetek, získaly však pro vdovy právo *patria potestas* nad jejich dětmi, čímž byly poprvé uznány jako dostatečná autorita nad

děťmi a díky liberálním opatřením mohly někdy získat vlastnická práva (Lipsett-Rivera 2004: 485, 488).

V důsledku sociálních změn, které nastaly na konci 19. století, vznikají malé skupiny žen bojujících za změnu jejich postavení ve společnosti a osamostatnění, jež zdůrazňovaly rovnost, práva pro ženy a dětské pracovníky, proto požadovaly rovnost před zákonem, odstranění dvojího posuzování obyvatel dle pohlaví, rozšíření vzdělání a možnost podílet se na rozvoji země (Korrol 1993: 871). Po roce 1917 se zde opakovala situace z bojů o nezávislost, jelikož se ženy aktivně zapojily do Mexické revoluce, ale revoluční vedení jim nedůvěřovalo a považovalo je za potenciální zrádce. Ve 30. letech byla založena *Frente Unico Pro-Derechos de la Mujer* (FUPDM), jež bojovala za volební právo žen. V této době však bylo feministické hnutí stále ještě slabé, což způsobilo, že ženy nedosáhly požadovaných práv až do roku 1953, kdy získaly plná politická a občanská práva a ústava je již výslovně zahrnovala jako občany. Do té doby však ženy zůstávaly špatně placené a zaměstnávány v podřadnějších sektorech. (Klíma 2015: 359; Besse 2004: 573, 578; Cano 2001: 85; Cámara de Diputados 2015).

Další výraznější aktivita mexického feministického hnutí nastala v druhé polovině 70. let, kdy se boj o ženská práva dostává na globální úroveň. Roku 1974 byla přijata reforma čl. 40 mexické ústavy, jež zajišťovala rovnost žen před zákonem v oblastech výkonu povolání, pracovních práv a sociálního zabezpečení (Cámara de Diputados 2015). V roce 1975 se v Mexico City konala Mezinárodní konference roku žen, která se zabývala rovností, rozvojem míru a genderové problémy byly definovány jako důležité politické problémy (Besse 2004: 580). V roce 1979 byla v Mexiku založena *Frente Nacional por la Liberación y los Derechos de la Mujer* (FNALIDM), která zahrnovala feministické skupiny a levicové organizace zaměřené na téma nového feminismu, ale opomíjela analýzu reality v zemi. Ve stejném roce byla přijata *Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen* (CEDAW) vyzdvihující důležitost rovné participace žen a mužů ve veřejném životě, jež Mexiko přijalo o rok později. Mexiko se také účastnilo Čtvrté světové konference žen, která se konala v roce 1995, kde podepsalo

Pekingskou akční deklaraci zaměřující se na zlepšení politické a ekonomické situace žen, jež zde byla vytvořena (Balážová 2013: 27; Cano 2001: 85; Inglehart, Norris 2003: 7; United Nations 2015).

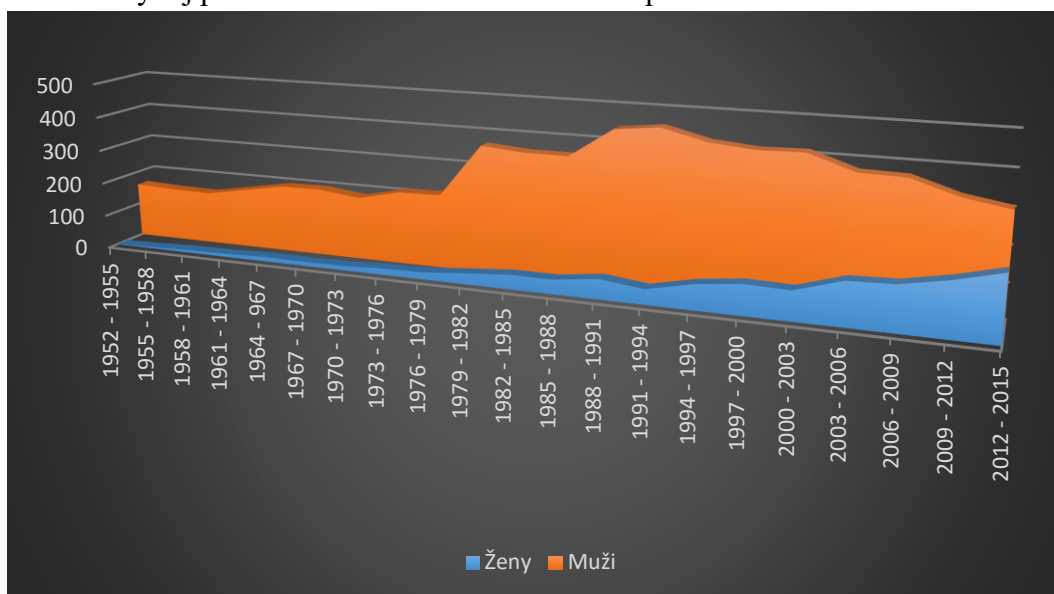
V roce 1996 se Mexiko zařadilo mezi země, které přijaly povinné kvóty pro ženy, jež mají za úkol zvýšit participaci žen v politice. Mexiko nejprve přijalo 30% kvótu, která však byla v roce 2008 zvýšena na 40 % (Besse 2004: 583; Fernández Poncela 2011: 260). Kvóty pro zastoupení žen přijaly také některé z největších politických stran Mexika, jako například strana PRD, jež přijala v roce 1991 kvótu 20 %, kterou o dva roky později zvýšila na 30 % a na 50 % v roce 2005. Tato kvóta se týká voleb dle poměrného systému. Pro většinový systém nezavedla strana žádné úpravy. Další velká strana PRI v roce 2001 přijala kvótu 50 % pro volby relativní většinou, ale jsou zde určité výjimky, například interně zvolená koalice. Pro volbu proporčním systémem využívá PRI zásadu jednoho ze tří. Strana PAN rovněž podporuje rovné zastoupení na vícečlenných kandidátkách, avšak žádná formální opatření nepřijala (Fernández Poncela 2011: 265).

V Mexiku jsou i nadále přijímány zákony, které mají zlepšit postavení žen, odstranit diskriminaci a nastolit rovnost pohlaví. Jedním z nich je zákon z roku 2001, který dává vzniknout Národnímu institutu žen (*Ley del Instituto nacional de la mujeres*). V roce 2003 byl poté přijat *Federální zákon pro prevenci a eliminaci diskriminace (Ley federal para prevenir y eliminar la discriminación)*. Byl také přijat *Zákon pro rovnost mezi muži a ženami (Ley general para la igualdad entre mujeres y hombres)*, a to v roce 2006 (Cámara de Diputados 2015).

2.1.2 Současná situace

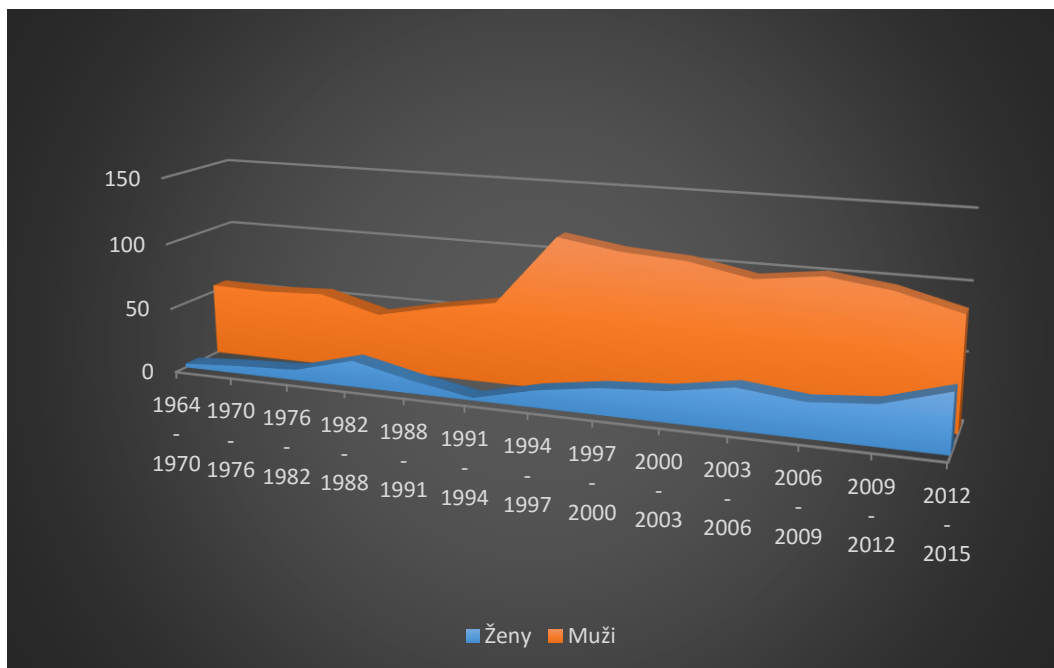
V Mexiku nyní žije přes 112 milionů obyvatel, z nichž je 51,2 % žen, které však stále nejsou dostatečně reprezentovány v úřadech, aby se dalo hovořit o rovnosti. Do roku 1988 se počet žen v poslaneckém úřadu pohyboval pod 10 %, avšak nejvyšší podíl žen mezi poslanci nastal až v posledních dvou volebních obdobích, kdy mezi lety 2009 až 2012 zastávalo úřad poslance 31,7 % žen a pro období let 2012 až 2015 se podíl zvýšil na 37,5 % (INEGI 2015). V Senátu byla situace o něco lepší, jelikož zde 10% hranice participace dosáhly ženy již mezi lety 1970 až 1976, a mezi lety 1982 až 1988 dokonce získaly 31,5 % (INEGI 2015). Do současnosti však v žádné komoře Kongresu nezískaly ženy rovný podíl jako muži. Vyrovnanost nenastala ani v případě Nejvyššího soudu, kde ženy zaujímaly v roce 2012 dvě místa z jedenácti v úřadu nejvyšších soudců a ve Federální soudní radě dokonce nezaujímají žádné místo (INEGI 2015).

Graf 1: Vývoj podílu mužů a žen ve Sněmovně reprezentantů Mexika 1952 – 2015

Zdroj: INEGI 2015.

Graf 2: Vývoj podílu mužů a žen v mexickém Senátu 1964 – 2015

Zdroj: INEGI 2015.

Poměr nezaměstnanosti je pro obě pohlaví vyrovnaný, jelikož je zde 4,8 % nezaměstnaných žen a stejný počet procent platí také pro muže. Největší podíl nezaměstnaných na národní úrovni zaujímají obyvatelé se sekundárním vzděláním, kteří tvoří 52,4 % nezaměstnaných v zemi (World DataBank 2015). Ženy jsou nejvíce zastoupeny v odvětvích, která odpovídají tradičním genderovým rolím, jako je školství a vzdělávací profese, dále úředníci a vedoucí. Nejméně jich je zaměstnáno v zemědělství a průmyslu (INEGI 2012: 131).

Vyrovnanost je rovněž v datech týkajících se násilí, kde se hodnoty za rok 2013 pohybují pro obě pohlaví kolem 11 200 000 obětí násilí (INEGI 2015).

Rovnost pohlaví však neexistuje v domácnostech a v jejich vedení, tedy zda je hlavním živitelem žena či muž. V Mexiku je v současnosti přes 28 milionů

domácností, z nichž bylo v roce 2014 ženami vedeno jen okolo 6 900 000, což představuje 24,6 % z celkového počtu domácností (INGEGI 2015).

Jak je jasné z předchozího textu, v Mexiku je zažité tradiční rozdělení ženských a mužských rolí, které bylo zavedeno kolonizátory a katolickou církví. Ženy se mají starat o domácnost a uplatňovat se v sociálních oborech, kdežto pro muže je například v politice typické věnovat se zahraničním vztahům, vojenským záležitostem atd. O přítomnosti tohoto smýšlení hovoří například nedostatečný počet žen na postech nejvyšších soudců, či působení Josefiny Vázquez Mota jako ministryně, kdy zastávala post ministryně sociálního rozvoje a ministryně školství (Seelke 2012: 8, 9). Kampaně prezidentských voleb se vždy zabývají největšími problémy v zemi a způsoby jak je řešit. Ženské kandidátky mohou být úspěšné v oblastech týkajících se sociálního rozvoje a zlepšení života, avšak v Mexiku je nejdůležitějším problémem boj s drogovými kartely, který spadá tradičně do odvětví náležejících mužům.

2.2 Stav socioekonomický ukazatelů

V této části budou zkoumány hodnoty jednotlivých dílčích nezávisle proměnných, které vypovídají o povaze první nezávisle proměnné, již bylo stanoveno socioekonomické postavení žen ve čtyřech zvolených státech. Zvolené dílčí nezávisle proměnné byly vybrány dle cílů mexického feminismu a budou rovněž zkoumány v tom pořadí, v jakém o ně mexické ženy usilovaly, a v tomto pořadí také ovlivňují vývoj životní situace žen. Jako první tedy bude zkoumáno vzdělání, poté problematika (ne)zaměstnanosti, platové ohodnocení, násilí a nakonec bude zkoumána oblast zastoupení ve veřejných úřadech.

2.2.1 *Vzdělání*

Jedním z prvních cílů mexických feministek byl rovný přístup ke vzdělání a tato oblast také jako první formuje postavení žen ve společnosti. Mexický národní vzdělávací systém sestává ze tří úrovní, tedy ze základního, středního a vysokoškolské vzdělání.³ V této části se výzkum zaměří na počet absolventů základního vzdělání ve školním roce 2010/2011 pokračujících na střední školy v roce následujícím, což přiblíží směřování mladých lidí, tedy zda obě pohlaví pokračovala ve stejné míře na další vzdělávací úroveň, nebo se někteří více zapojovali do pracovního trhu již od 15 let. Dále budou analyzovány hodnoty týkající se složení obyvatel starších 15 let daných států dle dosažené úrovně vzdělání (Secretaría de Educación Pública 2012: 8; *Researching Virtual Initiatives in Education* 2015; INEGI 2015). Využitá data pro ngramotnost a složení obyvatel dle dosažené úrovně vzdělání jsou z roku 2010, jelikož představují situaci v období nejbližší roku 2012, pro který tato data nejsou dostupná.

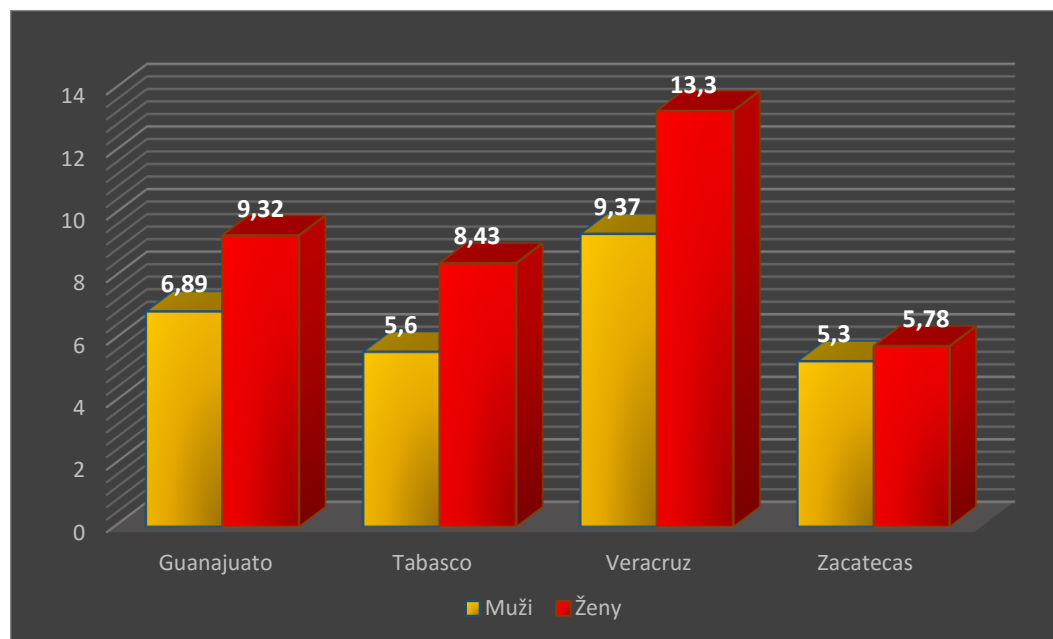
V roce 2012 bylo ve státě Guanajuato celkem 1 710 426 studentů, což činilo 31,2 % z celkového počtu obyvatel státu, z nichž počet studujících žen tvořil 15,5 % a studující muži činili 15,7 %. Samotný počet studujících obyvatel sestával z 50,2 % mužů a 49,8 % žen. V Tabascu byl počet žáků 734 075 s podílem 49,6 % dívek a 50,6 % chlapců. Z celkového počtu obyvatel tvořili studující lidé 32,8 %, ženy 16,2 % a muži 16,6 %. Školství ve Veracruz de Ignacio de la Llave navštěvovalo v roce 2012 celkem 2 217 934 osob, tedy 29 % celkového počtu obyvatel, z toho 14,6 % mužů a 14,4 % žen. Podíl dívek na celkovém počtu studujících obyvatel byl 49,7 % a podíl chlapců činil 50,3 %. Ve státě Zacatecas byla situace naprosto

³ Základní studium se skládá z 6 let prvního stupně a 3 let druhého stupně. Středoškolské vzdělání trvá od 2 do 4 let. Vysokoškolské vzdělání se dělí na bakalářskou úroveň trvající přibližně 4 roky a na postgraduální studium, které je v Mexiku rozděleno na tři oblasti, a to specializace, magisterské studium a doktorát (*Researching Virtual Initiatives in Education* 2015; Secretaría de Educación Pública 2012: 243).

vyvážená, jelikož poměr chlapců a dívek se rovnal pro každé pohlaví 50 % z celkových 465 643 studentů. Tento počet tvořil 31,2 % z celkového počtu obyvatel státu, z nichž podíl studujících žen a mužů tvořil v roce 2012 vždy 15,6 % (Secretaría de Educación Pública 2012: 15).

Počet negramotných žen v tomto roce mírně převyšoval hodnoty týkající se mužské negramotnosti, kdy v Guanajuatu bylo 6,89 % negramotných mužů a 9,32 % žen. Rozdíl 3 % byl rovněž v Tabascu, kde byla hodnota pro muže 5,6 % a pro ženy 8,43 %. Ve státě Veracruz dosáhly hodnoty největšího rozdílu ve výši 4 %, jelikož negramotní muži tvořili 9,37 % obyvatel a ženy 13,3 %. Nejmenší rozdíl byl v Zacatecas, kde se počet negramotných mužů a žen pohyboval kolem 5 % (INEGI 2015).⁴

Graf 3: Negramotnost mužů a žen 2010 (%)

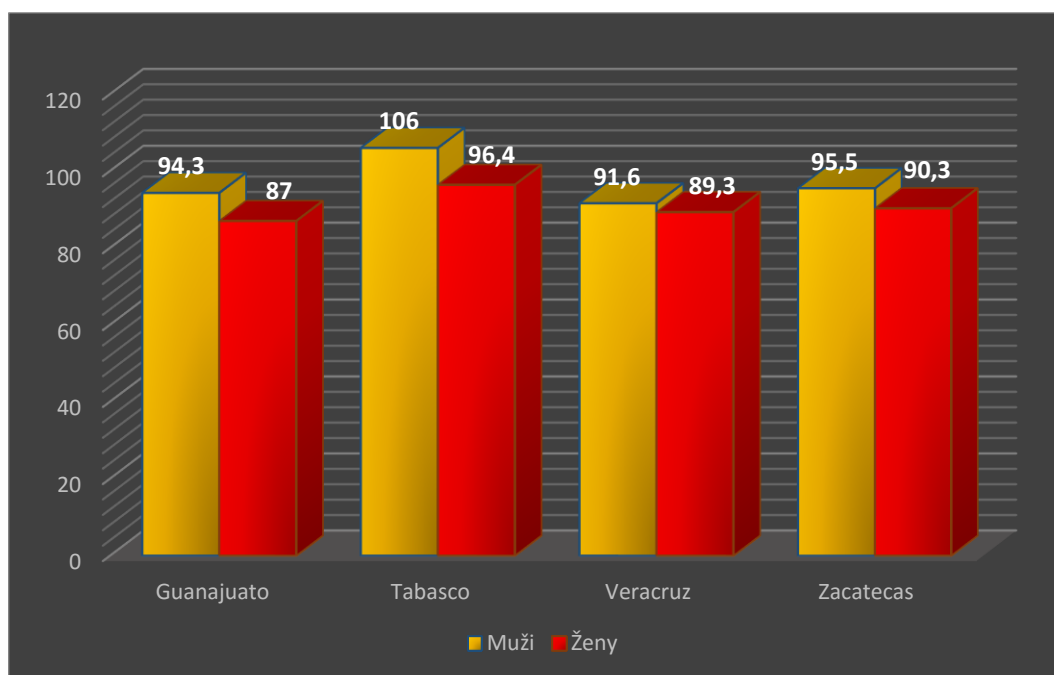

Zdroj: zpracováno autorkou (INEGI 2015).

⁴ Data pro negramotnost se týkají obyvatel ve věku od 15 let (INEGI 2015).

Základní vzdělání se v Mexiku skládá ze dvou úrovní, z nichž první zahrnuje šest let studia a druhý stupeň, jenž předchází středoškolskému vzdělání, trvá tři roky. V Guanajuatu bylo ve školním roce 2010/2011 celkem 89 274 absolventů druhého stupně základního vzdělání, z nichž bylo 48,7 % mužů a 51,3 % žen. Do středoškolského vzdělání se následující školní rok zapsalo 80 842 studentů, z nichž dívky tvořily 49,2 %. Absolventi mužského pohlaví základního vzdělání pokračovali na střední školy v míře 94,3 % a počet zapsaných žen do středoškolského vzdělání představoval v Guanajuatu 87 % absolventek druhého stupně základního vzdělání. Ve státě Tabasco absolvovalo druhý stupeň základního vzdělání celkem 37 504 studentů, kteří sestávali z 50,4 % žen. Ve školním roce 2011/2012 se do středoškolského vzdělání zapsal vyšší počet studentů, než byl počet absolventů základního vzdělání 2010/2011. Podíl mužů na střední úrovni vzdělávacího procesu dosáhl v daném školním roce 106 % a ženy představovaly 96,4 % z celkového počtu absolventek základního vzdělání. Ve Veracruz de Ignacio de la Llave počet absolventů druhého stupně základního vzdělání zahrnoval 123 807 studentů, z nichž byl 50,7% podíl žen. V roce 2012 se do středních škol zapsalo celkem 90,4 % absolventů základního vzdělání, z nichž muži a ženy zastupovaly stejný podíl. Ženy pokračovaly na další úroveň vzdělávacího procesu v míře 89,3 % z celkového počtu absolventek, muži pokračovali v míře 91,6 %. Poslední stát Zacatecas zahrnoval v roce 2011 celkem 23 336 absolventů druhého stupně základního vzdělání, z nichž ženy představovaly 51 %. Do středoškolského vzdělání nastoupilo v následujícím školním roce celkem 21 662 studentů, kteří sestávali z 49,6 % žen. Počet žen pokračujících na střední školy představoval ve školním roce 2011/2012 podíl 90,3 % absolventek základního vzdělání, podíl pokračujících mužů představoval 95,5 % absolventů z roku 2010/2011 (INEE 2013: 297, INEE 2015).

Graf 4: Podíl absolventů základního vzdělání pokračujících na střední školy 2012 (%)

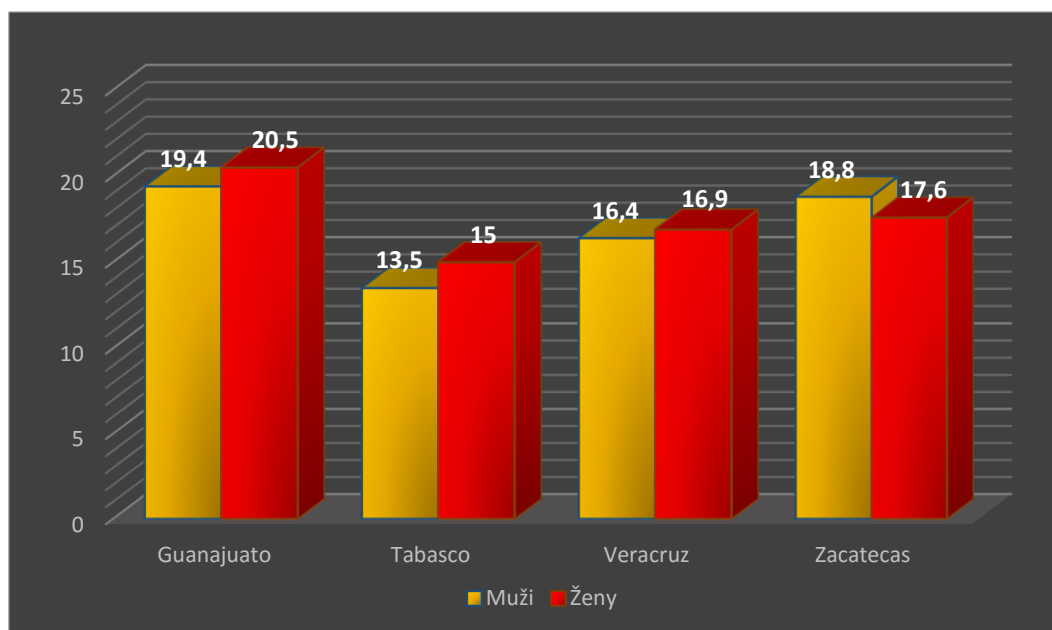

Zdroj: zpracováno autorkou (INEE 2015).

Složení obyvatel dle dosažené úrovně se skládá ze skupiny s dokončeným základním vzděláním prvního stupně, základním vzděláním druhého stupně, dokončeným středoškolským vzděláním a s vysokoškolským vzděláním. Ve státě Guanajuato bylo v roce 2010 celkem 1 759 356 mužů a 1 988 676 žen dosahujících 15 let a výše, z nichž 19,4 % mužů a 20,5 % žen dokončilo pouze základní vzdělání prvního stupně. V případě Tabasca se jednalo o 748 100 mužů a 795 996 žen. Z mužské populace daného věku do skupiny obyvatel s dokončeným základním vzděláním prvního stupně spadalo celkem 13,5 %, ženy zastávaly 15% podíl z celkového počtu žen starších 15 let. Veracruz de Ignacio de la Llave zahrnovalo v daném období 2 565 685 mužů a 2 849 971 žen ve věku od 15 let, z nichž 16,4 % mužů a 16,9 % žen mělo dokončené základní vzdělání prvního stupně. Ve státě

Zacatecas bylo 489 019 mužů a 532 460 žen ve věku 15 let a výše. Dokončeného základního vzdělání prvního stupně zde dosáhlo 18,8 % mužů a 17,6 % žen.

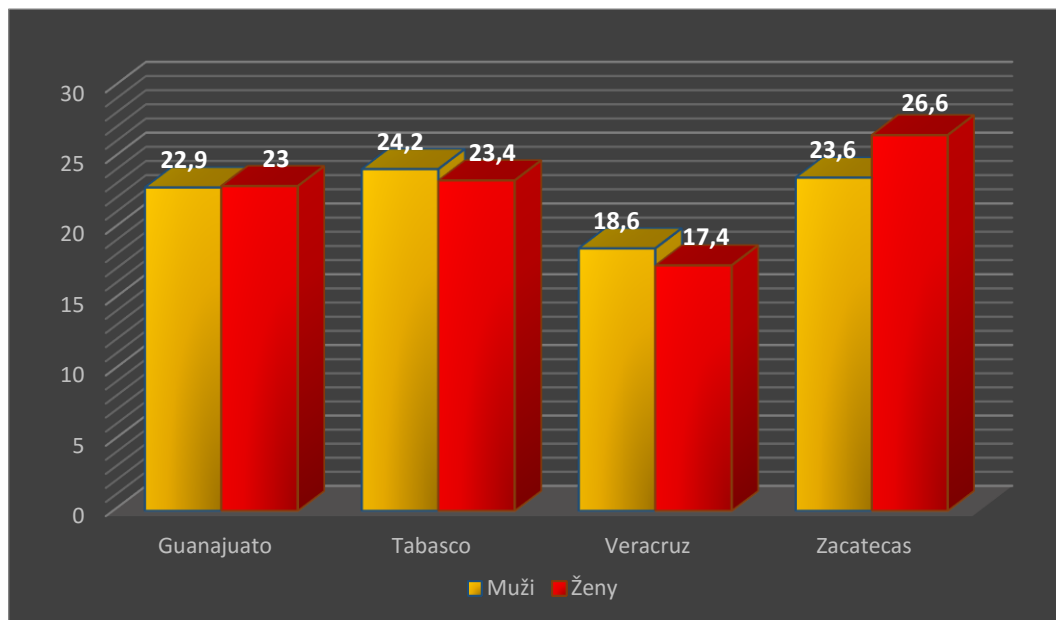
Graf 5: Genderové složení obyvatel se základním vzděláním prvního stupně 2010 (%)

Zdroj: INEGI 2015.

Ve skupině obyvatel s dokončeným základním vzděláním druhého stupně se v Guanajuatu nacházelo 22,9 % mužů a 23 % žen z celkového počtu obyvatel starších 15 let. Ve státě Tabasco základního vzdělání druhého stupně dosáhlo 24,2 % mužů a 23,4 % žen. V případě státu Veracruz do této skupiny 18,6 % mužů a 17,4 % žen ve věku 15 let a výš. Druhého stupně základního vzdělání dosáhlo v Zacatecas 23,6 % mužů a 26,6 % žen z dané věkové skupiny.

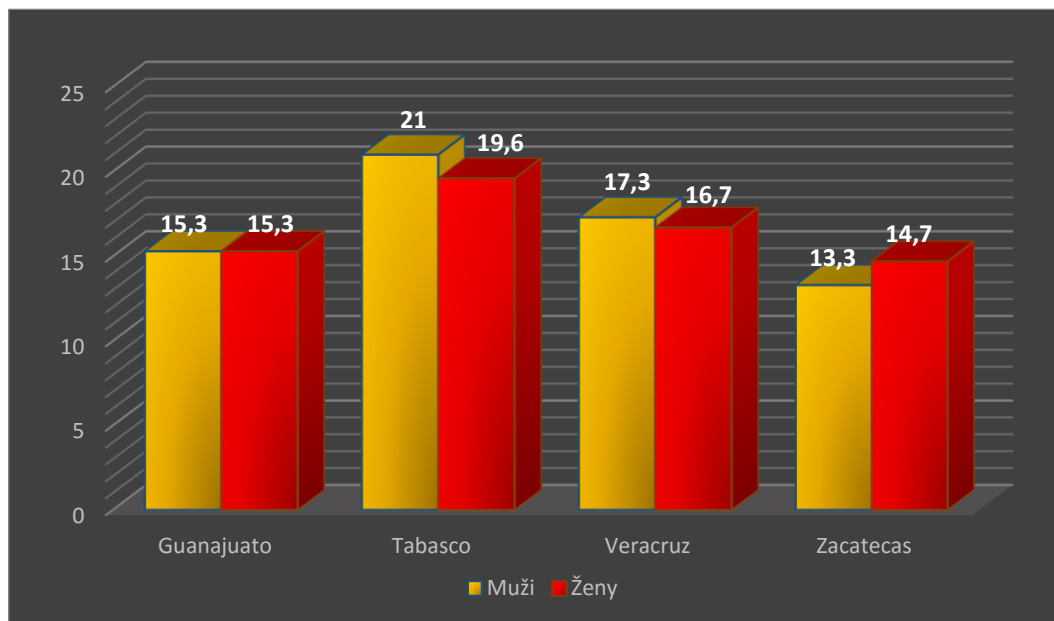
Graf 6: Genderové složení obyvatel se základním vzděláním druhého stupně 2010 (%)

Zdroj: INEGI 2015.

Obyvatelé s dokončeným středoškolským vzděláním představovali ve státě Guanajuato podíl 15,3 % mužů a 15,3 % žen ve věku 15 let a výš. Tato skupina v Tabascu zahrnovala 21 % mužů a 19,6 % žen v dané věkové kategorii. Středoškolského vzdělání dosáhlo ve Veracruz celkem 17,3 % mužů a 16,7 % žen. Do skupiny středoškolsky vzdělaných obyvatel spadalo ve vybraném období v Zacatecas celkem 13,3 % mužů a 14,7 % žen ve věku od 15 let.

Graf 7: Genderové složení obyvatel se středoškolským vzděláním 2010 (%)

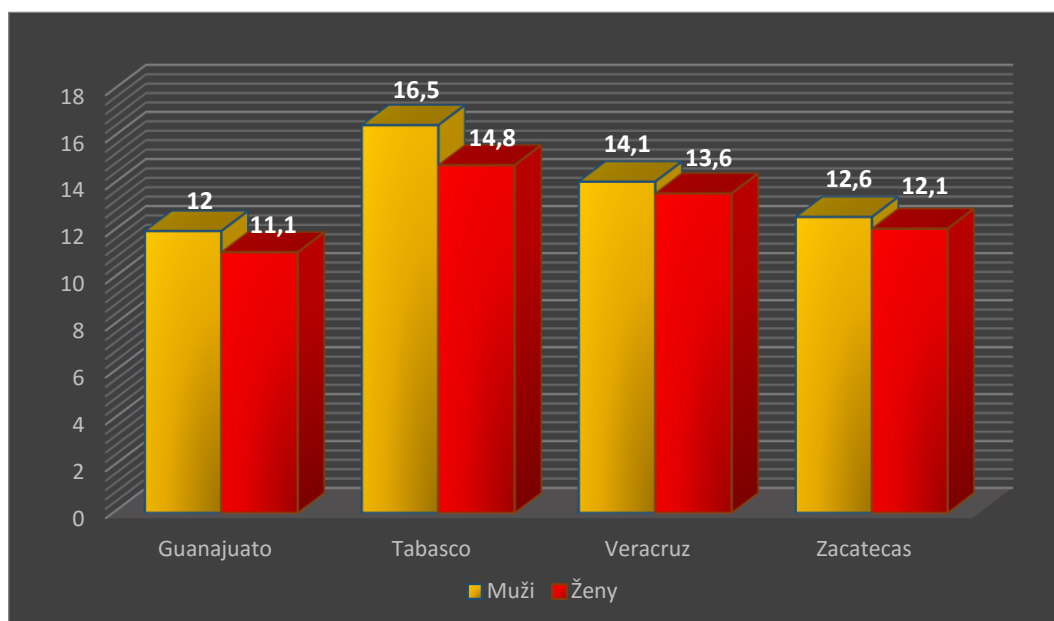

Zdroj: INEGI 2015.

Nejvyššího stupně vzdělání dosáhlo v daném období 12 % mužů a 11,1 % žen státu Guanajuato ve věku 15 let a výš. Počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel byl v Tabasco o něco vyšší než v případě Guanajuata, jelikož sem spadalo 16,5 % mužů a 14,8 % žen. V případě Veracruz nejvyšší úroveň zahrnovala 14,1 % mužů a 13,6 % žen a v Zacatecas dosáhlo vysokoškolského vzdělání 12,6 % mužů a 12,1 % žen ve věku 15 let a výš.⁵

⁵ Dané hodnoty nezahrnují obyvatele s nespécifikovaným dosaženým vzděláním.

Graf 8: Genderové složení vysokoškolsky vzdělaných obyvatel 2010 (%)

Zdroj: INEGI 2015.

Počet studentů nevykazuje známky větší nerovnosti mezi muži a ženami ve všech případech, jelikož rozdíly dosahují maximálně 1 %. Ke zjištění patrnějších rozdílů došlo však v případě oblasti negramotnosti, kde horší situace pro ženy oproti ostatním státům byla v Guanajuatu a Veracruz de Ignacio de la Llave. Ve státě Veracruz bylo negramotných 13,3 % žen, což představovalo nejvyšší podíl ze všech čtyř zkoumaných států. Guanajuato zahrnovalo 9,32 % negramotných žen a díky tomu byl druhým státem s horšími podmínkami pro ženy. V této oblasti byly hodnoty představující lepší postavení žen zjištěny ve státě Tabasco, kde bylo v roce 2012 celkem 8,43 % negramotných žen, a ve státě Zacatecas, kde ženy zastupovaly 5,78 %.

Podíl jednotlivých pohlaví byl na základní i střední úrovni vzdělání celkem vyrovnaný, jelikož rozdíly představovaly hodnoty kolem 2 %. Větší rozdíly byly zjištěny v počtu absolventů základního vzdělání pokračujících na střední školy, kdy

v případě Tabasca hodnoty prokázaly téměř 10% rozdíl. V tomto státě navíc došlo k poklesu počtu absolventek druhého stupně základních škol, které se zapsaly do středoškolského vzdělání, přestože byl počet zapsaných studentů pro školní rok 2011/2012 vyšší než počet absolventů. Druhý nejvyšší rozdíl mezi muži a ženami v této oblasti prokázaly hodnoty pro stát Guanajuato. Při komparaci hodnot týkajících se žen pokračujících na střední úroveň vzdělání ve vybraných státech byla zjištěna nejhorší situace ve státě Guanajuato, kde se absolventky základního vzdělání zapsaly na střední školy v míře 87 %. Druhá nejhorší situace byla zjištěna ve Veracruz, kde ve studiu pokračovalo 89,3 % absolventek. Zjištěné hodnoty ukazují, že v daném období se po skončení základního vzdělání zapojovaly do pracovního procesu více dívky než chlapci, kdy největší podíl dívek, které nepokračovaly na střední školy, byl zjištěn pro státy Guanajuato a Veracruz.

Složení obyvatel dle dosažené úrovně vzdělání vykazovalo převahu mužů ve většině případů od úrovně dokončeného základního vzdělání druhého stupně, avšak rozdíly nebyly příliš vysoké. V případě státu Guanajuato ženy převážily kromě první skupiny také v druhé skupině dosažených úrovní vzdělání a v případě Zacatecas převážily v druhé a třetí skupině. Ve všech státech bylo největší zastoupení obyvatel ve věku 15 let a výš ve skupině s dokončeným základním vzděláním druhého stupně. Nejmenší podíl vysokoškolsky vzdělaných žen prokázaly hodnoty v případě Guanajuata s 11,1 %, druhý nejmenší podíl byl ve státě Zacatecas, kde byl podíl 12,1 %. Největší podíl a celkově nejlepší situace byla v případě Tabasca, kde ženy dosahovaly nejvyšších hodnot ve vyšších úrovních vzdělání.

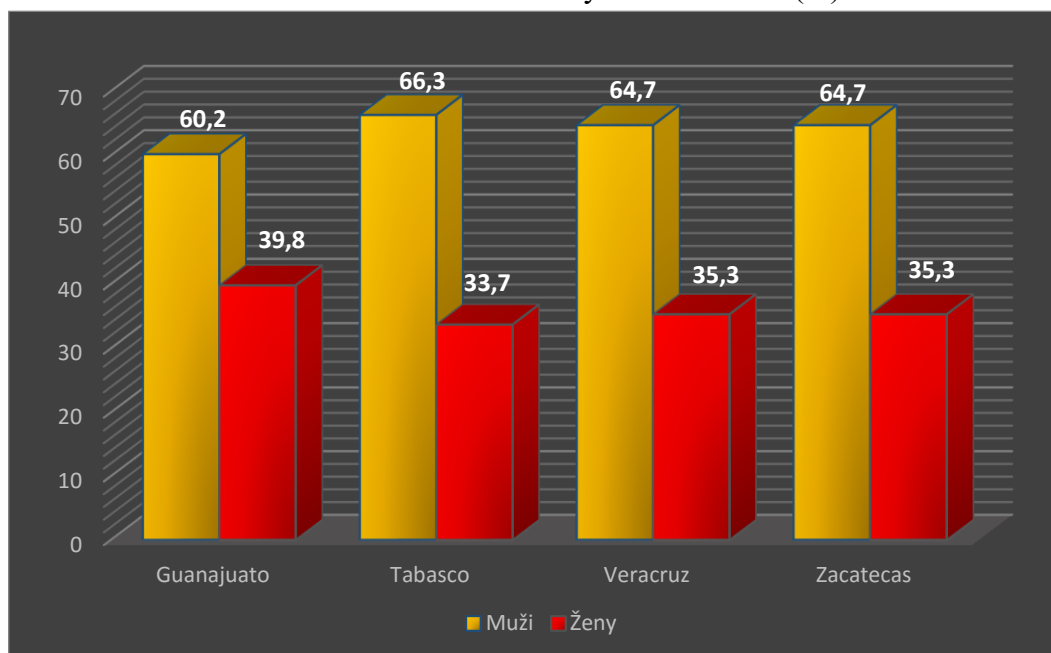
Indikátory dílčí nezávisle proměnné vzdělanosti prokázaly horší postavení žen ve společnosti oproti ostatním státům v případě Guanajuata, jelikož tento stát zaznamenal dvě nejhorší hodnoty a jednu druhou nejhorší hodnotu zvolených indikátorů. Dalším státem, kde byly prokázány horší podmínky žen oproti ostatním státům, bylo Veracruz de Ignacio de la Llave, v jehož případě byla prokázána jedna nejhorší hodnota a jedna druhá nejhorší hodnota daných indikátorů.

2.2.2 (Ne)zaměstnanost

Životní situace žen je po ukončení školní docházky určována přístupem k zaměstnání, což byl rovněž další cíl mexických feministek, jež se chtěly vymanit z domácího prostředí. Hodnoty pro údaje týkajících se (ne)zaměstnanosti jsou dostupné pro jednotlivá čtvrtletí roku 2012, a proto bude výzkum pracovat z nich vypočítaným průměrem.

V Guanajuatu bylo toho roku celkem 2 490 435 ekonomicky aktivních obyvatel, z nichž bylo zaměstnaných 94 %. Průměrná hodnota zaměstnaných mužů se pohybovala okolo 60,2 % z celkového počtu zaměstnaných obyvatel, a u žen to bylo přibližně 39,8 %. V Tabascu bylo průměrně v daném roce 930 935 ekonomicky aktivních obyvatel, ze kterých bylo evidováno přibližně 94,3 % zaměstnaných osob. Muži tvořili cca 66,3 % zaměstnaného obyvatelstva, a ženy se podílely 33,7 %. Ve státě Veracruz de Ignacio de la Llave spadalo do ekonomicky aktivního obyvatelstva průměrně 3 284 590 osob, což zahrnovalo přibližně 95,9 % zaměstnaných obyvatel. V tomto státě se zaměstnaná populace skládala v roce 2012 z 64,7 % mužů a 35,3 % žen. Z obyvatel státu Zacatecas jich bylo v určeném roce 630 473 ekonomicky aktivních a podíl zaměstnaných osob tvořil 94,5 %. Podíl mužů a žen zde byl stejný, jako ve státě Veracruz, tedy 64,7 % zaměstnaných mužů a 35,3 % žen (INEGI 2015).

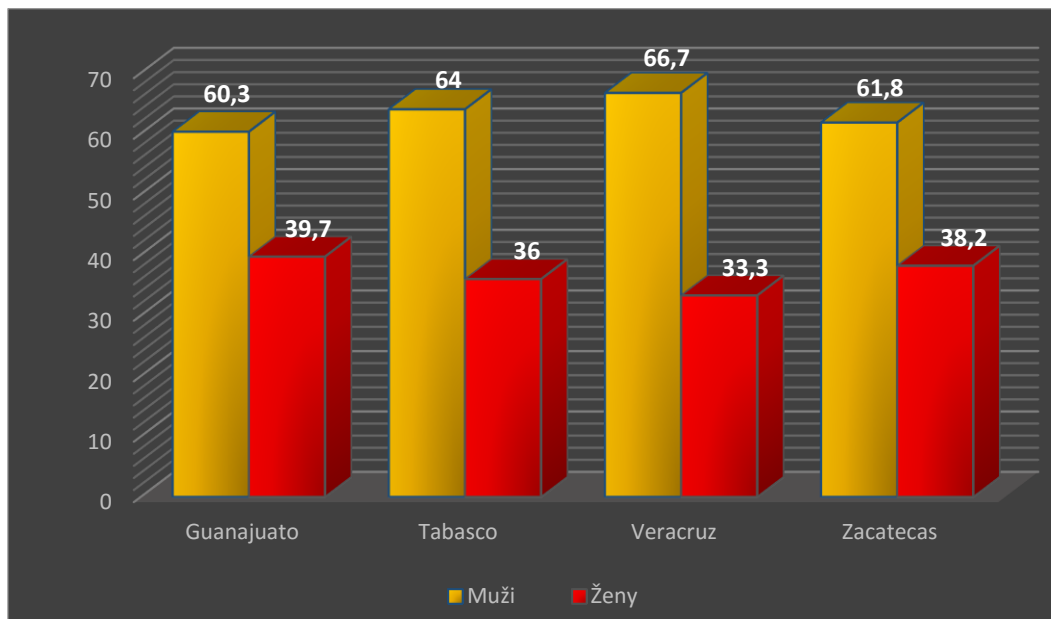
Graf 9: Genderové složení zaměstnaného obyvatelstva 2012 (%)

Zdroj: zpracováno autorkou (INEGI 2015).

Podíl nezaměstnaného obyvatelstva se v Guanajuatu v roce 2012 pohyboval okolo 6 %, jež se průměrně skládalo z 60,3 % mužů a 39,7 % žen. V Tabascu byla míra nezaměstnanosti přibližně 5,7 %, z nichž bylo 64 % mužů a 36 % žen. Ve státě Veracruz bylo ve zmíněném roce průměrně 3,3 % nezaměstnaných z celkového počtu ekonomicky aktivních obyvatel. Ženy zde zastupovaly 33,3% podíl nezaměstnaných a muži 66,7%. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo státu Zacatecas zahrnovalo 5,5 % nezaměstnaných, kteří sestávali z 61,8 % mužů a 38,2 % žen (INEGI 2015).

Graf 10: Genderové složení nezaměstnaných obyvatel 2012 (%)

Zdroj: zpracováno autorkou (INEGI 2015).

V případě oblasti nezaměstnanosti byly zjištěny pozitivní hodnoty pro ženy v počtu nezaměstnaných osob, jelikož tvořily menší podíl z nezaměstnaného obyvatelstva. Nejvyšší podíl představovaly ženy v Guanajuatu se 39,7 % z celkového počtu nezaměstnaných osob, druhá nejhorší situace byla ve státě Zacatecas s 38,2 %.

Počet zaměstnaných obyvatel však ukázal značnou nerovnost mezi muži a ženami, jelikož rozdělení obyvatelstva dle pohlaví bylo v roce 2012 vyrovnané, avšak podíl zaměstnaných žen byl značně nižší než podíl mužů. Nejmenší hodnoty byly zjištěny ve státě Tabasco, kde ženy představovaly 33,7 % z celkového počtu zaměstnaných obyvatel. Pro státy Veracruz a Zacatecas byly zjištěny druhé nejhorší hodnoty v této oblasti, jelikož zde zaměstnané obyvatelstvo bylo tvořeno 35,3 % žen.

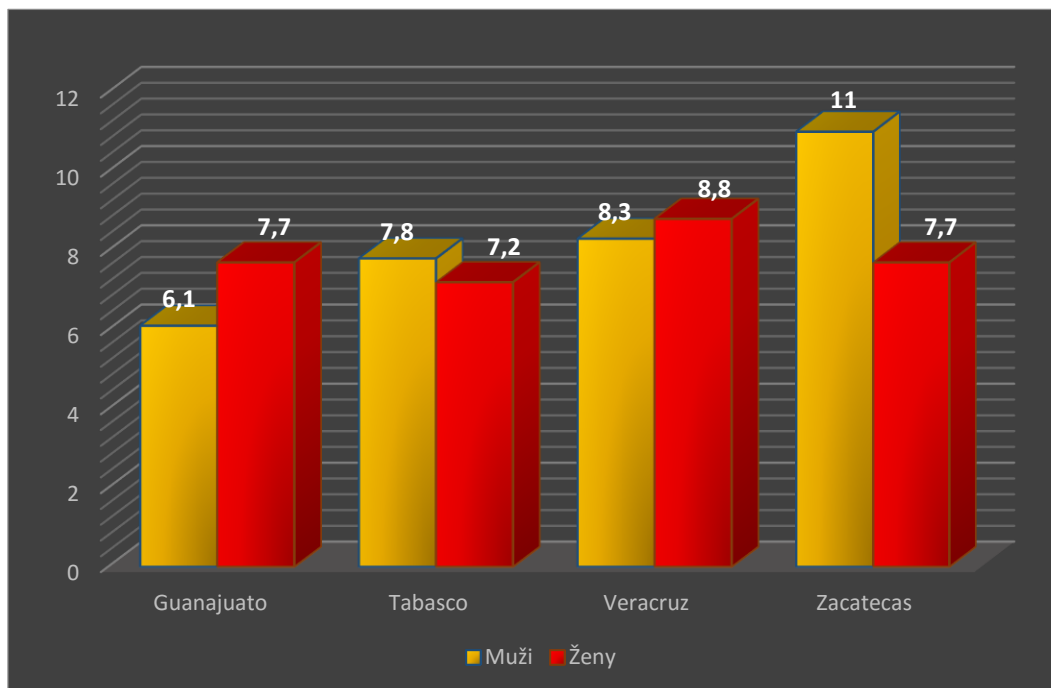
2.2.3 Platové ohodnocení

Platové ohodnocení souvisí s oblastí zaměstnání a stejná mzda za stejnou práci byla rovněž požadavkem mexických feministek. V Mexiku je v současnosti platové ohodnocení rozděleno do šesti skupin, od skupiny zaměstnaných obyvatel nepobírajících žádný plat⁶, po skupinu pobírající plat vyšší než pět minimálních mezd. Pro výzkum této práce byla vybrána skupina obyvatel pobírající minimální plat, dále skupina pobírající 1 až 2 minimální platy a poslední zvolenou skupinou jsou obyvatelé se mzdou ve výši 5 a více minimálních platů. Hodnoty pro tuto oblast byly dostupné opět pro jednotlivá čtvrtletí roku 2012, což znamená, že práce bude využívat průměru vypočítaného za celý rok.

První platová skupina zahrnující zaměstnané obyvatelstvo pobírající minimální plat byla v Guanajuatu složená z 5,8 % mužů a 7,2 % žen z celkového počtu zaměstnaných obyvatel. Ve státě Tabasco bylo téhož roku v této platové skupině celkem 7,8 % zaměstnaných mužů a 7,2 % zaměstnaných žen pobírajících mzdu ve výši jednoho minimálního platu. Dále do této platové skupiny patřilo 8,3 % mužů a 8,8 % žen zaměstnaného obyvatelstva státu Veracruz de Ignacio de la Llave. Na zaměstnaném obyvatelstvu pobírajícím minimální plat se v Zacatecas podílelo celkem 11 % mužů a 7,7 % žen (INEGI 2015).

⁶ Tato skupina zahrnuje obyvatele, kteří v daném období vykonávali ekonomickou činnost, ale nedostávali plat (INEGI 2015).

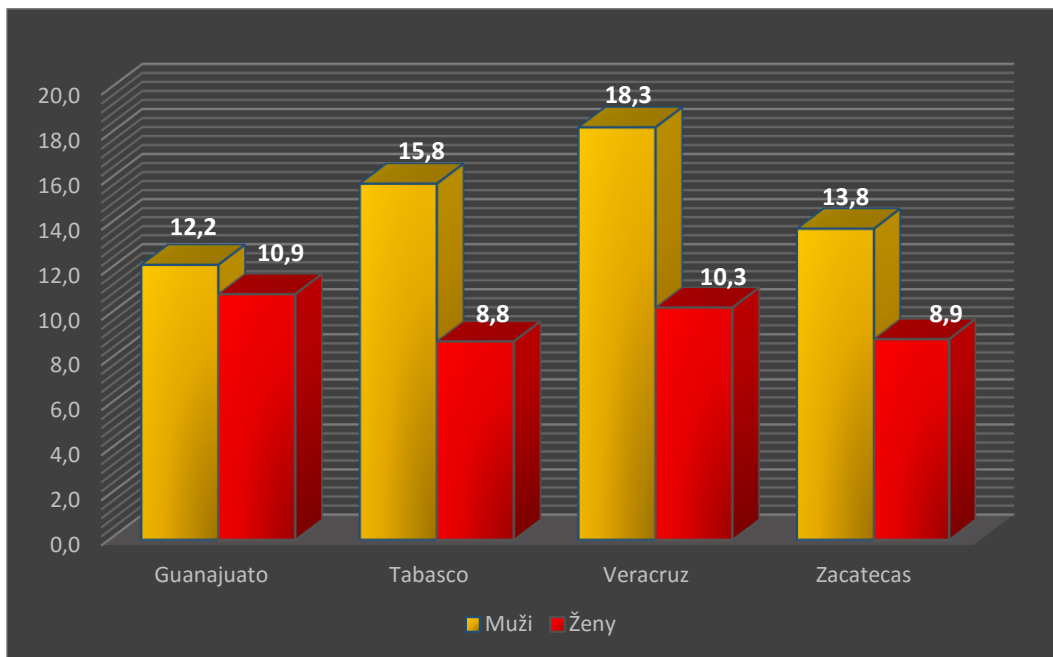
Graf 11: Genderové složení obyvatel s minimálním platem 2012 (%)

Zdroj: zpracováno autorkou (INEGI 2015).

Druhou zkoumanou platovou skupinou jsou obyvatelé, jež v roce 2012 pobírali mzdu ve výši 1 až 2 minimální platů. Ve státě Guanajuato zahrnovala tato skupina v daném roce 12,2 % mužů a 10,9 % žen z celkového počtu zaměstnaných obyvatel a v Tabascu byl podíl mužů v této skupině o něco vyšší, jelikož tvořili 15,8 % a ženy zastupovaly 8,8% podíl. Ve státě Veracruz byl v roce 2012 podíl žen 10,3 % z ekonomicky aktivních zaměstnaných obyvatel a muži zaujímali 18,3 %. V Zacatecas tvořily ženy v této platové skupině 8,9 % zaměstnaných obyvatel a podíl mužů byl 13,8 % (INEGI 2015).

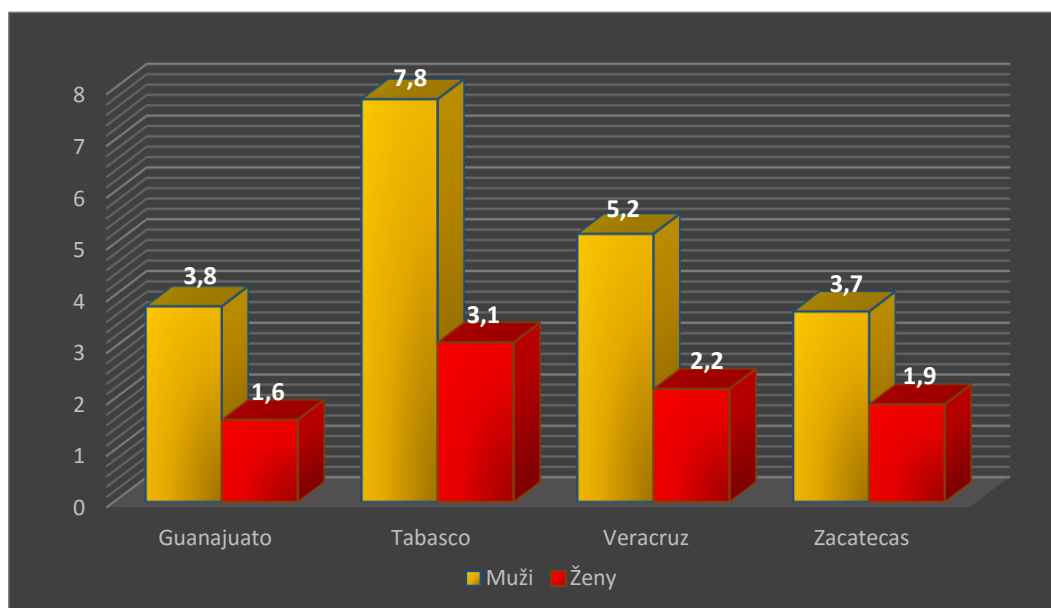
Graf 12: Obyvatelstvo pobírající 1 až 2 minimální platy 2012 (%)

Zdroj: zpracováno autorkou (INEGI 2015).

Poslední zvolenou platovou skupinou jsou obyvatelé, jejichž mzda se pohybuje v minimální výši 5 minimálních platů, a je tedy nejvyšší skupinou, které mohou obyvatelé Mexika dosáhnout. Do této sekce spadalo v Guanajuatu celkem 4,1 % mužů a 1,7 % žen z celkového počtu ekonomicky aktivních zaměstnaných obyvatel. V roce 2012 se jednalo v případě Tabasca o 8,3 % zaměstnaných mužů a 3,2 % zaměstnaných žen. Ve Veracruz tuto platovou skupinu tvořil 5,5% podíl mužů a 2,3% podíl žen z celkového počtu zaměstnaných osob. V Zacatecas byla tato skupina tvořena v daném roce 4 % zaměstnaných mužů a 2 % žen (INEGI 2015).

Graf 13: Obyvatelstvo pobírající mzdu ve výši 5 a více minimálních platů 2012 (%)

Zdroj: zpracováno autorkou (INEGI 2015).

V platových skupinách byly podíly pohlaví někdy vyrovnané, ale ve většině případů ukázala data nerovnost mezi muži a ženami. Největší rozdíl mezi muži a ženami pobírajícími minimální plat se projevila v případě Zacatecas, kde činil 3,3 % a také v Guanajuatu s rozdílem 1,6 %. Ve státech Guanajuato a Zacatecas byla zjištěna převaha žen v této platové skupině. Nejhorší situaci, tedy největší podíl žen v nejnižší platové skupině, oproti ostatním státům zaznamenalo Veracruz de Ignacio de la Llave, kde ženy tvořily 8,8 % zaměstnaných obyvatel pobírajících minimální plat. Druhá nejhorší situace byla zjištěna ve státech Guanajuato a Zacatecas, kde v obou případech činil podíl žen 7,7 %.

Ve druhé zkoumané platové skupině se ženy nacházely v nejhorší situaci v Tabascu, kde dosáhly nejnižšího podílu na zaměstnaném obyvatelstvu pobírajícím mzdu ve výši 1 až 2 minimálních platů ze všech čtyř zkoumaných států.

Druhý nejnižší podíl v této platové skupině představovaly ženy v Zacatecas. Tato skupina také zahrnovala největší podíl ze zaměstnaného obyvatelstva ve všech státech.

V nejvyšší mexické platové skupině ženy zastupovaly nejmenší podíl ve státě Guanajuato, jenž činil 1,7 %. Druhá nejhorší situace pro ženy byla zjištěna ve státě Zacatecas, kde ženy představovaly 2% podíl zaměstnaného obyvatelstva. V této skupině byl zjištěn nejvyšší rozdíl mezi muži a ženami oproti ostatním státům v Tabascu, kde se hodnoty lišily o 5 %.

Na základě hodnot zkoumaných indikátorů byla zjištěna nejhorší situace v oblasti dílčí nezávisle proměnné, kterou je v této části platové ohodnocení, ve státě Guanajuato, kde indikátory dosáhly nejhorších hodnot v jednom případě a v jednom indikátoru zde byla také zaznamenána druhá nejhorší hodnota. V horší situaci se také nacházely ženy ve Veracruz a Tabascu, jelikož každý prokazoval nejhorší hodnoty v jednom z indikátorů.

2.2.4 Násilí

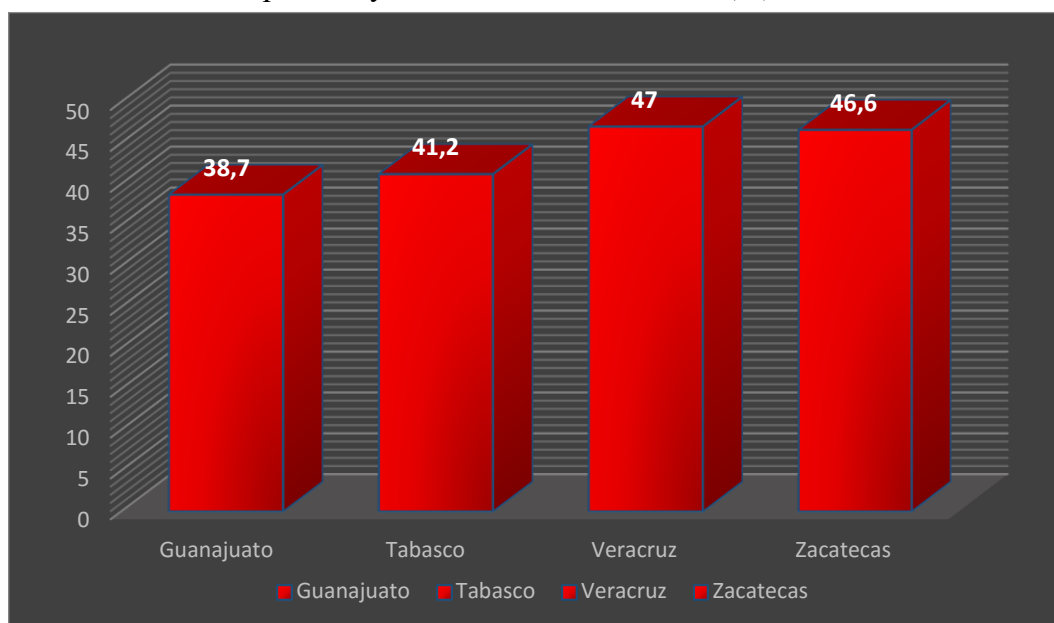
Situace žen ve společnosti je rovněž ovlivněna poměrem násilí na nich a také to zobrazuje přístup k nim ze strany druhého pohlaví, tedy jejich roli ve společnosti. Pro zjištění situace násilí ve vybraných státech Mexika zde budou analyzována data týkající se počtu žen starších 15 let, jež se staly oběťmi domácího násilí během vztahu se současným partnerem v roce 2011, kdy budou srovnávány hodnoty mezi jednotlivými státy.⁷ Dále budou také analyzována data týkající se

⁷ Data pro zjištění situace v roce 2012 jsou dostupná pouze z roku 2011, jež je časově nejbližší zvolenému období.

zabitých osob v roce 2012, kde budou porovnávány hodnoty mezi muži a ženami, a také mezi jednotlivými státy.

V Guanajuatu se stalo v roce 2011 obětí domácího násilí ze strany současného partnera celkem 38,7 % žen. V Tabascu zažilo domácí násilí 41,2 % žen. V případě Veracruz de Ignacio de la Llave zasáhlo domácí násilí celkem 47 % žen. Posledním státem je Zacatecas, kde zažilo 46,6 % žen domácí násilí ze strany současného partnera. (INEGI 2013: 147, 150).

Graf 14: Počet žen postižených domácím násilím 2011 (%)

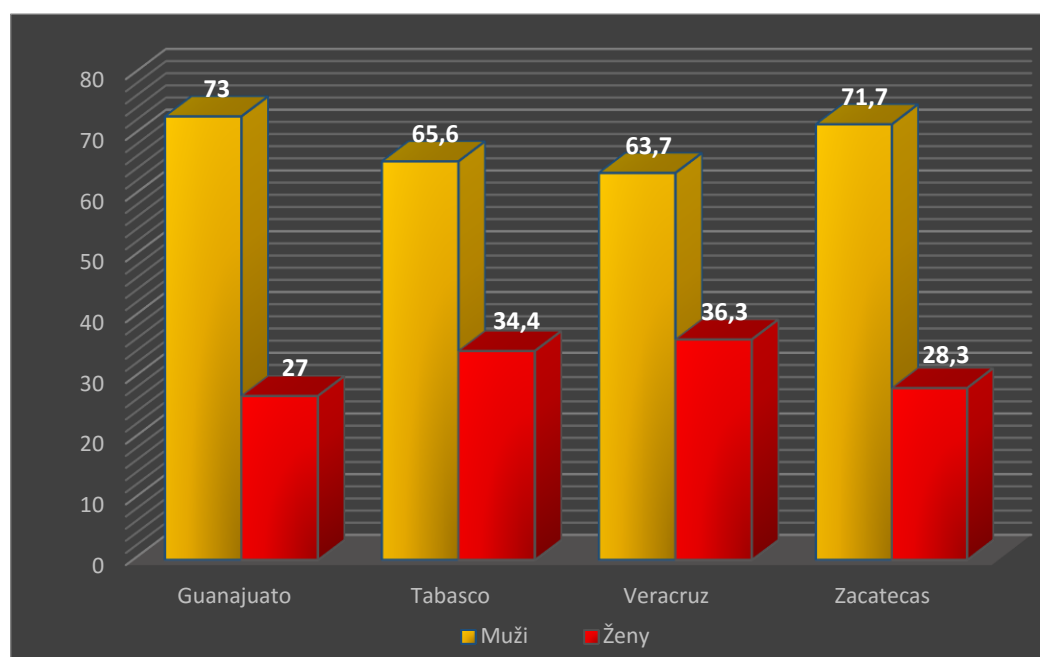

Zdroj: INEGI 2013: 147, 150.

V roce 2012 bylo ve státě Guanajuato zabito přibližně 3 846 mužů a 1 439 žen, kdy počet zabitých mužů tvořil 25,4 % z celkového počtu zemřelých osob mužského pohlaví, a zabitě ženy zaujímaly 11,7% podíl z počtu úmrtí žen. Z celkového počtu zabitých osob tvořili v tomto státě muži podíl 73 % a ženy 27

%. V Tabascu bylo v daném roce zabito 1 382 mužů a žen, z nichž muži zaujímali 65,6 % a ženy 34,4 %. Počet zabitých žen tvořil 10,5% podíl z celkového počtu zemřelých osob ženského pohlaví a podíl zabitých mužů byl 14,4 % zemřelých mužů. Ve státě Veracruz bylo zabito 23,8 % mužů a 16,9 % žen z celkového počtu zemřelých obyvatel daného pohlaví. Celkově zde bylo v roce 2012 zabito 9 857 osob, z nichž ženy tvořily 36,3 %, a muži zaujímali podíl 63,7 %. Poslední stát Zacatecas zahrnoval v roce 2012 celkem 2 441 zabitých mužů a žen, z nichž zabitě ženy zaujímaly 18,7 % z celkového počtu zemřelých osob ženského pohlaví, a zabití muži tvořili 37,1 % zemřelých mužů. Z celkového počtu zabitých osob ženy tvořily 28,3 % a muži 71,7 % (INEGI 2015).

Graf 15: Genderové složení zabitých osob 2012 (%)⁸

Zdroj: zpracováno autorkou (INEGI 2015).

⁸ Celkový počet zahrnuje pouze zabitě osoby mužského a ženského pohlaví, nikoli celkový počet zabitých v roce 2012.

V oblasti domácího násilí ze strany současného partnera se ženy nacházely v nejhorší situaci ve Veracruz de Ignacio de la Llave, kde se oběťmi stalo 47 % žen. Druhé nejvyšší hodnoty dosáhl stát Zacatecas s 46,6 %. Nejlepší situace byla v Guanajuatu, kde počet obětí domácího násilí nedosáhl 40 %.

V počtu zabitých žen byla situace pro ženy ve všech státech pozitivní, jelikož zastupovaly menšinový podíl zabitých osob. Nejvyšší data oproti ostatním státům byla zjištěna pro stát Veracruz, kde podíl zabitých žen z celkového počtu zabitých osob mužského a ženského pohlaví tvořil 18,7 %, druhý nejvyšší byl v Tabascu, kde ženy zaujímaly podíl 34,4 % zabitých obyvatel.

V případě dílčí nezávisle proměnné násilí bylo nejhorší postavení žen zjištěno v případě Veracruz de Ignacio de la Llave, které vykazovalo nejhorší hodnoty ve dvou zkoumaných indikátorech, a ve státech Tabasco a Zacatecas, u nichž byly zjištěny ve zkoumaných indikátorech druhé nejhorší hodnoty.

2.2.5 Participace v úřadech

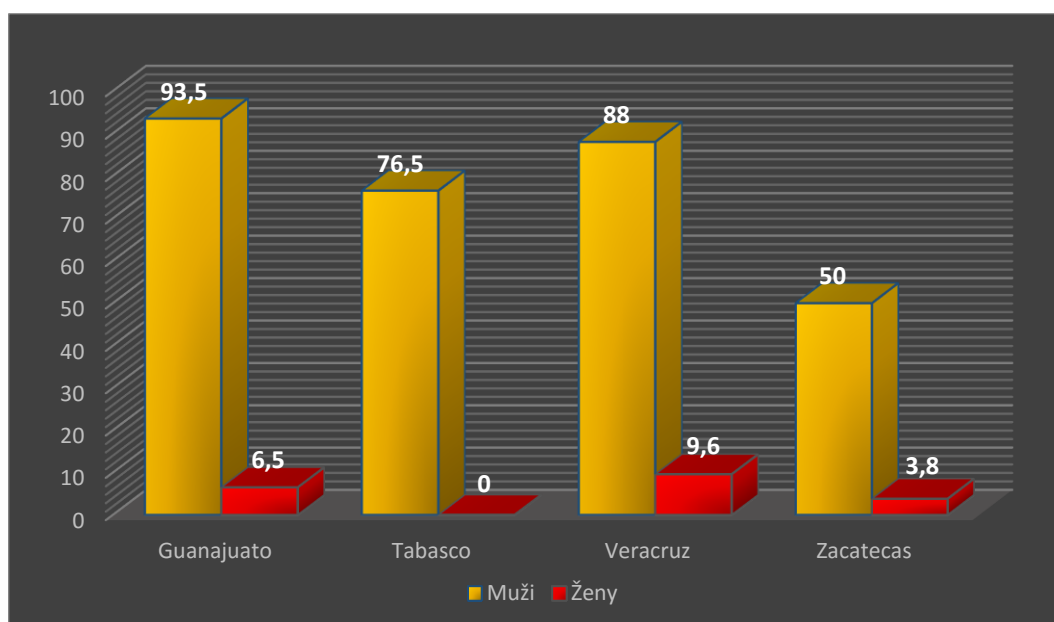
Poslední oblastí, která ovlivňuje životní postavení žen, je participace v úřadech. Ženy bojovaly za rovná politická práva již od počátků, ale v Mexiku se tato oblast prosadila až v posledních etapách feministických snah.

Situaci ohledně participace žen ve vyšších státních úřadech v roce 2012 nejlépe přiblíží údaje týkající se počtu žen v úřadech starostů, zastupitelů a radních, a jmenovaných úředníků. Hodnoty pro zastupitele a radní jsou dostupné pouze společně, proto budou zkoumány jako jedna kategorie úřadů.

Ve státě Guanajuato bylo v roce 2012 celkem 46 starostů, z nichž bylo 93,5 % mužského pohlaví a 6,5 % ženského pohlaví. V Tabascu dle statistik tento úřad nezastávala žádná žena, ačkoli zde bylo celkem 17 pozic. Muži v té době zastávali

76,5 % z celkového počtu úřadů a zbytek pozic spadal do kategorie nspecifikovaných. Veracruz de Ignacio de la Llave se 177 místy zahrnoval nejvíce úřadů starostů z těchto čtyř států, ze kterých bylo 88 % obsazeno muži a 9,6 % ženami, 4 místa bylo zařazena do nspecifikovaných. Poslední vybraný stát Zacatecas měl v roce 2012 celkem 58 míst starostů, z nichž bylo 3,8 % obsazeno ženami a 50 % muži, zbytek spadal do kategorie nspecifikovaných (INEGI 2015).

Graf 16: Zastoupení žen a mužů v úřadu starosty 2012 (%)

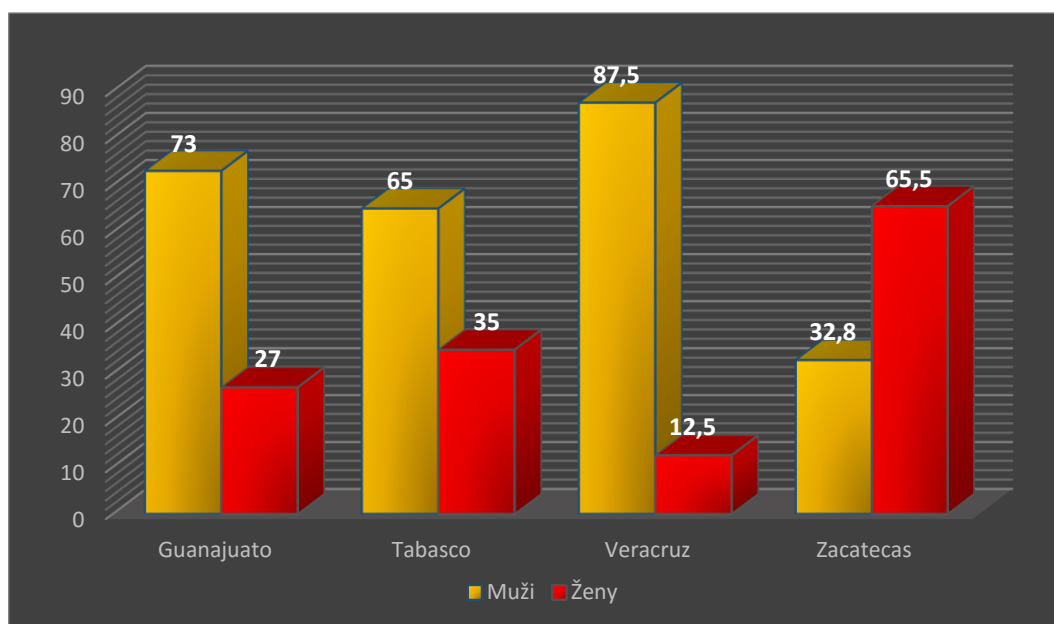

Zdroj: zpracováno autorkou (INEGI 2015).

Pozice zastupitelů a radních v daném roce v Guanajuatu zastupovalo celkem 52 osob, z nichž bylo 73 % mužů a 27 % žen. Tabasco mělo celkem 23 osob v těchto pozicích, jež z větší části představovali muži s 65 % míst, a ženy zastávaly 35 % míst. Ve státě Veracruz zastávalo tyto úřady celkem 208 lidí, z nichž bylo 87,5 % obsazeno mužskými zástupci a 12,5 % ženskými. V případě Zacatecas byly ženy

na pozicích zastupitelů a radních zastoupeny 65,5 % míst z celkových 58 a muži zastávali 32,8 % pozic (INEGI 2015).

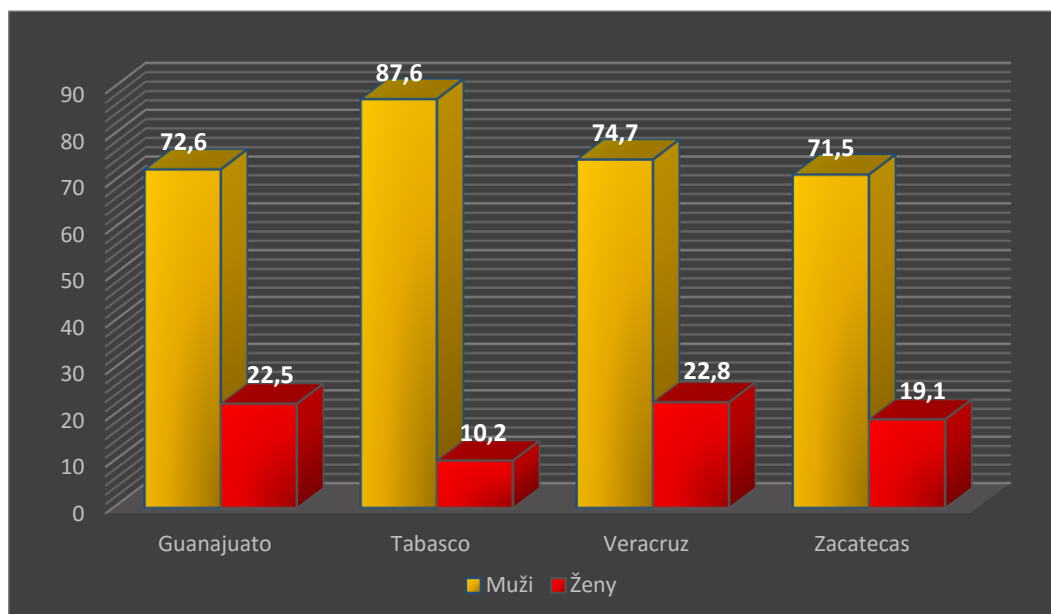
Graf 17: Zastoupení mužů a žen na pozicích zastupitelů a radních 2012 (%)

Zdroj: zpracováno autorkou (INEGI 2015).

Posledním ukazatelem zastoupení žen v úřadech pro rok 2012 je podíl mužů a žen jmenovaných do institucí státní správy, kdy ve státě Guanajuato zastávalo tyto pozice 72,6 % mužů a 22,5 % žen z celkového počtu 1 051 jmenovaných úředníků. V případě Tabasca zastupovalo jmenované úřady 87,6 % mužů a 10,2 % žen z celkových 322 míst. Veracruz mělo ve zmíněném roce celkem 2 946 jmenovaných úředníků, z nichž bylo 74,7 % mužů a 22,8 % žen. Ve státě Zacatecas bylo do jmenovaných pozic státní správy obsazeno celkem 913 osob, z toho tvořily ženy 19,1 % a muži 71,5 %. Zbylá místa v těchto státech byla zařazena do oblasti nspecifikovaných. (INEGI 2015)

Graf 18: Genderové složení jmenovaných úředníků do státní správy 2012 (%)

Zdroj: zpracováno autorkou (INEGI 2015).

Výsledky pro politickou participaci žen představují situaci, v níž byly ženy v menšinovém zastoupení, jelikož počet žen v úřadech státní správy byl ve většině případů výrazně nižší než počet mužů. Dle teorie rovného zastoupení v úřadech odrážející zastoupení žen ve společnosti, jež představuje Soňa Budilová, by v případě všech vybraných států měly ženy zastupovat přibližně 50 % úřadů, což bylo zjištěno pouze v jednom případě, a to ve státě Zacatecas, kde ženy zastupovaly 65,5 % míst zastupitelů a radních.

V oblasti starostů bylo rozdělení úřadů mezi muže a ženy značně nevyrovnané, jelikož v žádném státě nedosáhly ženy ani 10 % míst. Při komparaci jednotlivých států bylo nejhorší postavení žen zjištěno pro stát Tabasco, kde nezastávaly ani jeden úřad. Druhá nejhorší situace byla ve státě Zacatecas, kde ženy tvořily podíl 3,8 % těchto úřadů.

Pro oblast zastupitelů a radních byly hodnoty zastoupených žen již o něco vyšší, než u předchozího indikátoru, stále se však nejednalo o vyrovnanost pohlaví. Nejhorší hodnoty žen oproti ostatním státům byly zjištěny ve státě Veracruz, kde jejich podíl činil 12,5 %, druhé nejhorší postavení měly ženy ve státě Guanajuato, kde tvořily 27% podíl.

Poslední zkoumanou oblastí byli jmenovaní úředníci, kde byly hodnoty opět nevyrovnané, dokonce nižší než u zastupitelů a radních. Komparace vybraných států ukázala nejnižší zastoupení žen ve státě Tabasco a druhé nejhorší bylo v Zacatecas.

Zkoumané indikátory dílčí nezávisle proměnné participace v úřadech prokázaly nejhorší postavení žen v této oblasti v Tabascu, jež obdrželo dvě nejhorší hodnoty. Druhé nejhorší postavení bylo zjištěno ve státě Veracruz, který vykazoval jednu nejhorší hodnotu.

2.3 Socioekonomické postavení žen a prezidentské volby v roce 2012

Předešlý text analyzoval situaci žen v mexických státech Guanajuato, Tabasco, Veracruz de Ignacio de la Llave a Zacatecas ve vybraných dílčích nezávisle proměnných, které ukazují povahu první nezávisle proměnné, již bylo stanoveno socioekonomické postavení žen v daných státech. V této části bude určeno socioekonomické postavení žen v jednotlivých vybraných státech pomocí komparace hodnot indikátorů dílčích nezávisle proměnných a povahy samotných dílčích nezávisle proměnných, což určí horší a lepší podmínky žen v daných státech. Rovněž zde budou představena fakta a hodnoty týkající se mexických prezidentských voleb v roce 2012 a druhé nezávisle proměnné, tedy volební účasti žen ve státech Guanajuato, Tabasco, Veracruz de Ignacio de la Llave a Zacatecas.

2.3.1 Socioekonomické postavení žen

Výsledky, kterých bylo dosaženo v předchozí části, zjistily horší postavení žen oproti mužům ve všech vybraných státech, jelikož zkoumané hodnoty prokázaly nerovnost pohlaví v neprospěch žen, avšak vzájemná komparace zkoumaných států mezi nimi zjistila rozdíly.

V první zvolené dílčí nezávisle proměnné, kterou bylo stanoveno vzdělání, zjistil předchozí výzkum horší situaci oproti ostatním státům v případech Guanajuata a Veracruz de Ignacio de la Llave. Tabulka 1 ukazuje, že hodnoty pro ženy v Guanajuatu prokázaly nejhorší situaci ve dvou indikátorech a v jednom indikátoru druhou nejhorší situaci. Ve státě Veracruz byla zjištěna nejhorší hodnota v jednom indikátoru a v jednom případě byla zjištěna druhá nejhorší hodnota.

Tabulka 1: Indikátory dílčí nezávisle proměnné vzdělání 2010 a 2012 (%)

	Guanajuato	Tabasco	Veracruz	Zacatecas
Negramotnost	9,32	8,43	<u>13,3</u>	5,78
Pokračování na střední školy	<u>87</u>	96,4	89,3	90 3
Úroveň vzdělání obyvatelstva⁹	<u>11,1</u>	14,8	13,6	12,1

Zdroj: zpracováno autorkou (Secretaría de Educación Pública 2012: 146, 159, 173, 185, 193, INEE 2015, INEGI 2015).

Pro dílčí nezávisle proměnné týkající se oblasti (ne)zaměstnanosti byly zjištěny horší hodnoty v Guanajuatu a Tabascu. Tabulka 2 ukazuje, že v Guanajuatu byla nejhorší situace žen zjištěna v oblasti nezaměstnanosti, kde druhé místo zaujímalo Zacatecas. V případě Tabasca se nejhorší hodnoty pro ženy projevily v počtu pracujících obyvatel, druhé nejhorší hodnoty byly zjištěny ve státech Veracruz a Zacatecas.

⁹ Podíl žen, které dosáhly nejvyššího vzdělání.

Tabulka 2: Indikátory dílčí nezávisle proměnné (ne)zaměstnanosti 2012 (%)

	Guanajuato	Tabasco	Veracruz	Zacatecas
Nezaměstnaní	<u>39,7</u>	36	33,3	38,2
Zaměstnaní	39,8	<u>33,7</u>	35,3	35,3

Zdroj: zpracováno autorkou (INEGI 2015).

Další zkoumaná dílčí nezávisle proměnná, kterou bylo stanoveno platové ohodnocení, v roce 2012 vykazovala nejhorší situaci žen ve státě Guanajuato. Jak ukazuje Tabulka 3, stát Guanajuato vykazoval v jednom ze tří zkoumaných indikátorů nejhorší hodnotu a dále zde byla zjištěna druhá nejhorší situace v jednom případě. Horší situace byla prokázána ve státech Veracruz a Tabasco, kde se hodnoty indikátorů projeví jako nejhorší vždy v jednom případě.

Tabulka 3: Indikátory nezávisle proměnné platového ohodnocení 2012 (%)

	Guanajuato	Tabasco	Veracruz	Zacatecas
Minimální plat	7,7	7,2	<u>8,8</u>	7,7
1 – 2 min. platy	10,9	<u>8,8</u>	10,3	8,9
5+ min. platů	<u>1,7</u>	3,2	2,3	2

Zdroj: zpracováno autorkou (INEGI 2015).

Dílčí nezávisle proměnná násilí vykazovala v roce 2012 horší situaci žen oproti ostatním státům ve Veracruz de Ignacio de la Llave, v němž výzkum zjistil nejhorší hodnoty v obou indikátorech. Druhé nejhorší hodnoty byly zaznamenány ve státech Zacatecas a Tabasco, jelikož každý z těchto států zahrnoval druhé nejvyšší hodnoty v jednom ze dvou zkoumaných indikátorů.

Tabulka 4: Indikátory dílčí nezávisle proměnné násilí 2011 a 2012 (%)

	Guanajuato	Tabasco	Veracruz	Zacatecas
Násilí	38,7	41,2	<u>47</u>	46,6
Počet zabitých	27	34,4	<u>36,3</u>	28,3

Zdroj: zpracováno autorkou (INEGI 2015, INEGI 2013: 147, 150).

Poslední dílčí nezávisle proměnnou představuje zastoupení žen ve veřejných úřadech, což zahrnuje tři indikátory. Tabulka 5 ukazuje, že špatná situace žen oproti ostatním státům byla na základě hodnot indikátorů prokázána v Tabascu a Veracruz de Ignacio de la Llave. Stát Tabasco vykazoval nejhorší výsledky dvou indikátorů ze tří a ve státě Veracruz byl zjištěn nejhorší výsledek ve zbylém indikátoru.

Tabulka 5: Indikátory dílčí nezávisle proměnné zastoupení ve veřejných úřadech 2012 (%)

	Guanajuato	Tabasco	Veracruz	Zacatecas
Starostové	6,5	<u>0</u>	9,6	3,8
Radní a zastupitelé	27	35	<u>12,5</u>	65,5
Jmenovaní úředníci	22,5	<u>10,2</u>	22,8	19

Zdroj: zpracováno autorkou (INEGI 2015).

Na základě výsledků indikátorů dílčích nezávisle proměnných byly horší podmínky oproti ostatním státům zjištěny ve státě Veracruz de Ignacio de la Llave, který vykazoval vyšší počet nejhorších hodnot indikátorů oproti ostatním státům. Druhé nejvyšší číslo nejhorších hodnot indikátorů bylo zaznamenáno v případech Guanajuata a Tabasca. V případě Veracruz vykazovaly indikátory nejhorší hodnoty v pěti případech a ve dvou případech druhé nejhorší hodnoty. Ve státech Guanajuato a Tabasco byly v obou případech zjištěny nejhorší hodnoty pro čtyři indikátory, kdy v Guanajuatu byla navíc zjištěna druhá nejhorší hodnota ve třech případech a v Tabascu se jednalo o jeden indikátor s druhou nejhorší hodnotou. Situace v jednotlivých dílčích nezávisle proměnných však nepotvrdila daná zjištění z hodnot indikátorů, jelikož po vyhodnocení samotných dílčích nezávisle proměnných byla horší situace oproti ostatním státům zjištěna v případě Guanajuata a Tabasca. Ve státě Guanajuato ženy zaznamenaly horší situaci ve třech dílčích nezávisle proměnných a v Tabascu se jednalo o případy dvou dílčích nezávisle proměnných, V Tabascu byly navíc zjištěny dva případy s druhým nejhorším

postavením žen. Horší socioekonomické postavení žen bylo tedy prokázáno ve státech Guanajuato a Tabasco.

2.3.2 Prezidentské volby 2012

Ve všech státech Mexika volební účast v roce 2012 vykazovala vyšší podíl žen než mužů a ve čtyřech vybraných státech bylo věkové složení podobné, jelikož byla vyšší účast obyvatel mezi 40 a 79 lety života.

V Guanajuatu hlasovalo v prezidentských volbách v roce 2012 celkem 58 %, z nichž bylo 63 % žen a 53 % mužů (IFE 2013: 18). Rozdělení voličů na základě oblasti života, tedy městské, venkovské a smíšené, prokázalo vyrovnanost, pouze s mírnou převahou městských obyvatel (IFE 2013: 14, 19, 20). V tomto státě zvítězila kandidátka Josefina Mota, jež zde získala 41 % hlasů (IFE 2015). Tento výsledek by se mohl zdát jako pozitivní, avšak je zde vidět značný propad strany PAN oproti dvěma předešlým prezidentským volbám, který činil 17,9 % hlasů. Stát Guanajuato je jedním ze dvou zvolených států, jež byly tradičně silné či slabé v podpoře strany PAN, v případě Guanajuata se jedná o tradičně silného příznivce, jelikož zde kandidáti PAN v prezidentských volbách 2006 a 2000 získali první místo a podporu kolem 60 % (IFE 2015). Nižší podporu zaznamenala Josefina Mota téměř ve všech státech, avšak ve státech, kde strana PAN měla v předchozích prezidentských volbách největší podporu, byly ztráty nejvýraznější, od 15 do 20 %.

Volební účast v Tabascu dosáhla 70 %, v nichž bylo územní rozdělení opět vyrovnané s mírně převažující rurální a městskou oblastí. V tomto státě hlasovalo přibližně 74 % žen a 65 % mužů (IFE 2013: 14, 18, 19, 20). Vítězným kandidátem v Tabascu byl Andreas Lopez Obrador ze strany PRD a Josefina Mota zde získala 6 % hlasů (IFE 2015). Tento výsledek je odlišný tím, že zde podpora strany výrazně klesla při volbách v roce 2006 z 25,5 % na 3,5 %. Tabasco je jedním z mála států,

kde Mota získala vyšší podporu oproti předešlým prezidentským volbám, avšak v Tabascu byla změna k lepšímu nejvýraznější, jelikož patří k tradičním odpůrcům strany a Josefíně Mota se zde povedlo získat téměř dvojnásobnou podporu oproti výsledku Felipe Calderóna v roce 2006.

Ve státě Veracruz de Ignacio de la Llave přišlo k volbám 66 % registrovaných voličů, jejichž územní rozdělení rovněž vykazovalo vyrovnanost, přibližně o 3 – 5 % převažovalo venkovské obyvatelstvo. Ženy se účastnily prezidentských voleb roku 2012 ve výši 68 % a účast voličů mužského pohlaví tvořila 62 % (IFE 2013: 14, 18, 19, 20). V tomto státě vyhrál Enrique Peña Nieto ze strany PRI, za níž se v těsném závěsu umístila Josefina Mota, jež získala 33,6 % hlasů, což znamenalo šestou nejvyšší podporu mezi mexickými státy (IFE 2015). Veracruz nepatří mezi tradiční příznivce či odpůrce strany PAN a výsledek, kterého zde dosáhla Josefina Mota, byl pozitivní také tím, že znamenal nejmenší ztrátu oproti předchozím volbám, jelikož činil 0,6 %.

Zacatecas zaznamenalo v prezidentských volbách v roce 2012 volební účast ve výši 60 % a téměř vyrovnané územní rozdělení obyvatel s mírnou převahou městského a venkovského obyvatelstva, přibližně o 2 %. V genderovém složení se Zacatecas neliší od předchozích států, jelikož zde volilo více žen, kterých přišlo k volbám 63 %, mužů se dostavilo 56 % (IFE 2013: 14, 18, 19, 20). Vítězem se zde stal opět Enrique Peña Nieto a Josefina Vázquez Mota se umístila na třetím místě s 18,4 % získaných hlasů (IFE 2015). Výsledek ze Zacatecas nebyl zcela nejnižším, byl šestý nejnižší ze států mimo tradiční sféru PAN, avšak propad oproti předešlým prezidentským volbám byl mezi těmito výsledky nejvyšší, jelikož činil 13,5 % (IFE 2015).

2.3.3 Vztah nezávisle proměnných k závisle proměnné

V úvodu práce byly stanoveny dvě hypotézy, z nichž první předpokládala vyšší zisky Josefíny Vázquez Mota ve státech s horším socioekonomickým postavením žen. Při komparaci všech států vzájemně bylo zjištěno horší socioekonomické postavení žen v případech Guanajuata a Tabasca, v nichž však byla zjištěna rozdílná povaha volebních výsledků Josefíny Mota v roce 2012, jelikož ve státě Guanajuato získala Josefina Mota jeden z nejvyšších výsledků a v Tabascu vykazoval počet hlasů nejslabší podporu ze všech států, což první hypotézu vyvrací. K vyvrácení rovněž dochází ve státech, kde komparace všech států navzájem prokázala lepší postavení žen, jelikož Veracruz de Ignacio de la Llave zaznamenalo v roce 2012 vysokou podporu Josefíny Mota a Zacatecas naopak patřil k těm slabším.

Při komparaci států tradičně silných a tradičně slabých v podpoře strany PAN odděleně, tedy Guanajuata a Tabasca, je první hypotéza rovněž vyvrácena, jelikož horší situaci zde vykazuje stát Guanajuato, který zaznamenal propad podpory oproti předchozím kandidátům strany PAN, což představuje negativní výsledek. V Tabascu byl naopak zjištěn v roce 2012 dvojnásobný nárůst v podpoře strany PAN, tedy pozitivní výsledek, avšak stát vykazuje oproti Guanajuatu lepší postavení žen. Oddělená komparace států Veracruz a Zacatecas, které nespádají do tradiční skupiny, první hypotézu potvrzuje, jelikož Veracruz zaznamenalo vyšší volební podporu Josefíny Mota a zároveň vykazovalo hodnoty horšího socioekonomického postavení žen než stát Zacatecas.

Tabulka 6: Volební zisk Josefíny Vázquez Mota a volební účast žen 2012

	Volební zisk J. Mota	Volební účast žen
Guanajuato	41 % (- 17,92 %)	63 %
Tabasco	6 (+ 2,5 %)	74 %
Veracruz	33,6 %	68 %
Zacatecas	18,4 %	63 %

Zdroj: zpracováno autorkou (IFE 2015; IFE 2012: 18).

Tabulka 6 ukazuje na základě zjištěných hodnot volební zisk, včetně hodnot zlepšení či zhoršení v tradičně slabých, či silných státech v podpoře strany PAN, které zaznamenala Josefina Mota ve srovnání se dvěma předchozími stranickými mužskými kandidáty. Rovněž je v tabulce uvedena volební účast žen v prezidentských volbách roku 2012 v jednotlivých státech. Tabulka 6 rovněž potvrzuje druhou stanovenou hypotézu, která předpokládala v oblastech s vyšším procentem volících žen vyšší podporu Josefíny Mota, či zlepšení oproti předchozím kandidátům strany PAN. Předpoklady hypotézy byly naplněny, jelikož pozitivní změnu, či větší podporu zaznamenaly ze čtyř zvolených případů státy Tabasco a Veracruz de Ignacio de la Llave, kdy v případě Tabasca přišlo k volbám v roce 2012 celkem 74 % žen a ve Veracruz volilo 68 % žen (IFE 2012: 18). Ve zbylých dvou státech, kde Josefina Vázquez Mota získala nižší podporu, či strana PAN zaznamenala značný propad oproti předešlým volbám, volilo vždy kolem 63 % žen (IFE 2012: 18).

Závěr

Tato diplomová práce se zabývala vztahem mezi socioekonomickým postavením žen v mexických státech Guanajuato, Tabasco, Veracruz de Ignacio de la Llave a Zacatecas, a volebním ziskem Josefíny Vázquez Mota, která byla jedinou ženskou kandidátkou v prezidentských volbách v roce 2012. Cílem práce bylo analyzovat socioekonomickou situaci žen ve vybraných státech a její vliv na volební výsledky Josefíny Mota. Dalším cílem bylo zjistit v těchto státech vztah mezi volební účastí žen a podporou dané kandidátky. Zmíněné cíle zahrnovaly rovněž ověření dvou hypotéz, z nichž první předpokládala vyšší zisk hlasů Josefínou Mota ve státech s horšími socioekonomickými podmínkami pro ženy, a předpokladem druhé hypotézy byl vyšší zisk dané kandidátky ve státech, kde k volbám přišlo více žen oproti ostatním státům.

Analýza ukazatelů socioekonomického postavení žen prokázala horší podmínky oproti mužům ve všech vybraných státech, přestože ženy tvořily stejnou část obyvatelstva, někdy větší než muži, avšak hodnoty, jež se jich týkaly, znamenaly ve většině případů nerovné zastoupení v negativním slova smyslu. Nerovnost mezi pohlavími vykazují rovněž data pro celé Mexiko. Nejhorší situace byla zaznamenána v oblasti ukazatelů politického zastoupení, kde ženy v jednotlivých státech nedosáhly stejného podílu jako muži. Jedinou výjimkou byl případ Zacatecas v úřadech radních a zastupitelů, kde ženy obsadily v roce 2012 celkem 65,5 % míst. Nejhorší situace pro ženy byla v nejvyšších zkoumaných úřadech, a to úřadech starostů, kde se podíl žen pohyboval pod 10 %, ve státě Tabasco tento druh úřadu nezastávala žádná žena. V tomto případě tedy nedošlo k naplnění dříve zmíněného pojetí rovnosti, které předkládá Soňa Budilová, jenž má odrážet genderové složení obyvatel. Velké projevy nerovnosti byly rovněž zaznamenány v počtu zaměstnaného obyvatelstva, kde opět poměr žen a mužů neodpovídal složení obyvatelstva, jelikož se ve všech státech pohyboval podíl mužů na zaměstnaném obyvatelstvu kolem 60 % a ženy zastávaly pouze podíly v rozmezí

34 až 40 %. Stejná situace byla v roce 2012 v počtu nezaměstnaných, avšak v tomto případě to pro ženy bylo pozitivní, jelikož počet nezaměstnaných žen byl oproti mužům nižší. Znatelnou nerovnost prokázaly rovněž hodnoty týkající se rozdělení obyvatel do platových skupin. Muži značně převyšovali ženy ve vyšších platových skupinách, tento jev se projevil již od třetí platové skupiny pobírající 1 až 2 minimální platy. V nejvyšší platové skupině bylo zastoupeno nejméně obyvatel ve všech státech a ženy zde zastávaly poloviční podíl oproti mužům, ačkoli hodnoty pro vzdělání byly vcelku vyrovnané pro obě pohlaví.

Komparace vybraných států určila nejhorší socioekonomické postavení žen ve státech Guanajuato a Tabasco. V případě Guanajuata byly nejhorší hodnoty zaznamenány ve třech dílčích nezávisle proměnných, a to ve vzdělání, počtu nezaměstnaných osob a v platovém ohodnocení. Stát Tabasco vykazoval nejhorší hodnoty v počtu zaměstnaných osob a v politické participaci. V oblastech platového ohodnocení a násilí hodnoty pro tento stát vykazovaly druhou nejhorší situaci. Volební výsledky těchto států měly odlišný charakter, jelikož v Guanajuatu získala Josefina Mota s 41 % jeden z nejvyšších výsledků, a stát Tabasco naopak patřil mezi slabší státy v podpoře této kandidátky, jelikož zde získala v roce 2012 pouhých 6 % hlasů. Ve státech, ve kterých byla na základě komparace zjištěna lepší socioekonomická situace žen, byly výsledky Josefíny Mota rovněž rozdílné povahy, ve Veracruz de Ignacio de la Llave získala 33,6 % hlasů a v Zacatecas 18,4 %. Předpoklady první hypotézy potvrzuje pouze případ státu Tabasco, jehož výsledek byl sice nízký, ale znamenal nárůst podpory strany PAN oproti předešlým volbám. K potvrzení dochází rovněž při komparaci států Veracruz a Zacatecas, jedná se však o srovnání pouze těchto dvou států. V důsledku těchto zjištění na základě komparace všech států byla první stanovená hypotéza předpokládající vyšší zisk Josefíny Mota ve státech s horšími podmínkami pro ženy vyvrácena.

Druhá stanovená hypotéza, která předpokládala vyšší volební zisk Josefíny Vázquez Mota či nárůst podpory pro stranu PAN v prezidentských volbách v roce 2012 v oblastech s vyšší volební účastí žen, byla jednoznačně potvrzena. Ze čtyř vybraných států zaznamenala daná kandidátka vyšší podporu v případě Veracruz

de Ignacio de la Llave a nárůst hlasů, jak již bylo zmíněno výše, vykazovaly hodnoty pro Tabasco. Tyto dva státy rovněž zahrnovaly vyšší počet volících žen oproti státům Guanajuato a Tabasco, jež vykazovaly nižší podporu či propad v podpoře strany PAN.

V úvodu byla rovněž stanovena výzkumná otázka: „*Jakým způsobem ovlivnilo postavení mexických žen ve společnosti volební výsledky Josefíny Mota v prezidentských volbách v roce 2012?*“ Odpověď na tuto otázku již poskytlo ověřování hypotéz, které neprokázalo jasný vztah mezi socioekonomickým postavením žen a lepšími, či horšími výsledky Josefíny Mota. V případě Veracruz de Ignacio de la Llave a Zacatecas, které nepatří do tradiční skupiny států v podpoře PAN, by se dalo říci, že horší socioekonomické postavení žen ve Veracruz oproti Zacatecas způsobilo vyšší volební zisk Josefíny Mota, což však nedokládají případy tradičních států v podpoře strany PAN, kde volební výsledky a povaha těchto výsledků prokazují protichůdné jevy, které mohly být způsobeny různými faktory, například dlouhou vládou strany PAN či volebními programy kandidátů. Výzkum práce však prokázal vztah mezi volební účastí žen a výsledky Josefíny Mota, jelikož ve státech s vyšším podílem hlasujících žen získala tato kandidátka větší podporu než ve státech, kde tomu bylo naopak.

Vliv socioekonomického postavení žen na volební výsledky kandidátů a role genderu daných kandidátů jsou stále nosným tématem pro oblast Mexika, ale i další méně probádané oblasti. Další výzkumy se mohou zaměřit na ostatní státy Mexika a zahrnout více proměnných, které by rozšířily vzhled do postavení mexických žen a vlivu pohlaví kandidátů v tradičních katolických společnostech.

Prameny a literatura

Tištěné prameny

Instituto Nacional de Estadística y Geografía (INEGI). 2013. *Mujeres y hombres en México 2012*. México: INEGI.

Instituto Nacional para la Evaluación de la Educación (INEE). 2013. *Panorama educativo de México. Indicadores del sistema educativo nacional 2012. Educación básica y media superior*. México: INEE.

Secretaría de Educación Pública. 2012. *Sistema educativo de los Estados Unidos Mexicanos: Principales cifras ciclo escolar 2011 – 2012*. México, D.F.: Secretaría de Educación Pública.

Internetové zdroje:

BBC. <http://www.bbc.com/>

Cámara de Diputados. <http://www.diputados.gob.mx/>

Concord Public Schools Social Studies Curriculum 2015.
<http://cpssite.colonial.net/>

Instituto Federal Electoral (IFE). 2013. *Estudio censal de la participación ciudadana en las elecciones federales de 2012*. Dostupné na:
http://www.ine.mx/docs/IFE-v2/DECEYEC/DECEYEC-EstudiosInvestigaciones/InvestigacionIFE/Estudio_Censal_Participacion_Ciudadana_2012.pdf (17. 11. 2015).

Instituto Nacional Electoral. <http://www.ine.mx/portal/>

Instituto Nacional para la Evaluación de la Educación. <http://www.inee.edu.mx/>

Instituto Nacional de Estadística y Geografía. <http://www.inegi.org.mx/>

Researching Virtual Initiatives in Education :

http://www.virtualschoolsandcolleges.eu/index.php/Main_Page

United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women. 1996.
Report of the Fourth world conference on women 1995. Dostupné na:
<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/Beijing%20full%20report%20E.pdf> (13. 11. 2015).

World DataBank (2015). <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>

Literatura:

- Atkenson, Lonna Rae. 2003. „Not all cues are created equal: The conditional impact of female candidates on political engagement.“ *The Journal of Politics* 65, č. 4, 1040 – 1061.
- Balážová, Lucie. 2013. *Politická reprezentace žen v parlamentech zemí Evropské unie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra politologie a evropských studií. Diplomová práce.
- Beauvoir, Simone. 1967. *Druhé pohlaví*. Praha: Orbis.
- Besse, Susan K. 2004. „Engendering reform and revolution in twentieth-century Latin America and the Caribbean“. In: *A Companion to Gender History*. Ed. Teresa A. Meade and Merry E. Wiesner-Hanks. Oxford: Blackwell, 568 – 585.
- Brown, Christopher Ryan. 2009. *Voting behavior based on socioeconomic status*. Columbia: Columbia University. Report.
- Budilová Soňa. 2007. *Participace žen na norské politice*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie. Rigorózní práce.
- Cano, Gabriela, Lucia Rayas. 2001. „History and feminism in Mexico.“ *Radical History Review*, Issue 79, winter 2001, 85 – 86.
- Connell, R. W. 1987. *Gender and power: Society, the person and sexual politics*. Cambridge: Polity Press.
- Cutler, Fred. 2002. „The simplest shortcut of all: Sociodemographic characteristics and electoral choice.“ *The Journal of Politics* 64, č. 2, 466 – 490.

- Dahlerup, Drude. 1988. „From a small to a large minority: women in Scandinavian politics.“ *Scandinavian Political Studies* 11, č. 4, 275 - 298.
- Dolan, Kathleen. 1998. „Voting for women in the Year of the woman.“ *American Journal of Political Science* 42, č. 1, 272 – 293.
- Dolan, Kathleen. 2010. „The Impact of gender stereotyped evaluations on support for women candidates.“ *Political Behavior* 32, č. 1, 69 – 88.
- Drulák, Petr a kol. 2008. *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál, s.r.o.
- Fernández Poncela, Anna María. 2011. „Las cuotas de género y la representación política femenina en México y América Latina.“ *Argumentos* 24, č. 66, 247 – 274.
- French, John D. 2008. *Women in postrevolutionary Mexico: The Emergence of a new feminist political history*. Miami: University of Miami.
- Hendl, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Htun, Mala N. 2009. „Women, political parties and electoral systems in Latin America.” In: *Women in parliament: beyond numbers*. Eds. Julie Ballington a Azza Karam. Stockholm: International IDEA, 112 – 121.
- Inglehart, Ronald, Norris, Pippa. 2003. *Rising tide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jaggar, Alison M. 1983. *Feminist politics and human nature*. New Jersey: Rowman and Allanheld.
- Joyce, Rosemary A. 2004. „Gender in the ancient Americas: from earliest villages to European colonization.“ In: *A Companion to Gender History*. Ed. Teresa A. Meade and Merry E. Wiesner-Hanks. Oxford: Blackwell, 305 – 322.

- Kent, Susan Kingsley. 2004. „Gender rules: Law and politics.“ In: *A Companion to Gender History*. Ed. Teresa A. Meade and Merry E. Wiesner-Hanks. Oxford: Blackwell, 86 – 109.
- Klíma, Jan. 2015. *Dějiny Latinské Ameriky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Korrol, Virginia Sánchez. 1993. „Women in nineteenth- and twentieth-century: Latin America and the Caribbean.“ In: *The Ibero-American heritage project: Latinos in the Making of the United States of America, yesterday, today, and tomorrow*. Eds. New York State Education Department. Albany, NY: The State Education Department, 861 – 883.
- Kouba, Karel. 2009. „Metody a výzkumný proces v politologii.“ In. *Úvod do politologie*. Eds. Pavla Dočekalová a Kamil Švec. Praha: Grada Publishing, 31 – 49.
- Lipsett-Rivera, Sonya. 2004. „Latin America and the Caribbean.“ In: *A Companion to Gender History*. Eds. Teresa A. Meade and Merry E. Wiesner-Hanks. Oxford: Blackwell, 477 – 491.
- Martin, Molly, Franz, Torin, Slaughter, Clay. 2011. *Effects of candidate gender on voting behaviors*. Hanover: Hanover College.
- Peyser, Kim. 2013. *The impact of female candidates on voter turnout in statewide elections*. Washington: Georgetown University, Faculty of the Graduate School of Arts and Sciences. Diplomová práce.
- Phillips, Anne. 1993. *Democracy and difference*. Cambridge: Polity Press.
- Phillips, Anne. 1998. *The politics of presence*. Oxford: Oxford University Press.
- Plutzer, Eric, Zipp, John F. 1996 „Identity politics, partisanship, and voting for women candidates.“ *The Public Opinion Quarterly* 60, č. 1, 30 – 57.

- Rakušanová, Petra, Lenka Václavíková-Helšusová. 2006. „Ženy v mužské politice“. In: *Monohlasem: Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*. Eds. Hana Hašková, Alena Křížková a Marcela Linková. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 43 – 60.
- Renzetti, Claire M.; Curran, Daniel J. 2003. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Nakladatelství Karolinum.
- Saenger, Gerhart H. 1945. „Social status and political behavior.“ *American Journal of Sociology* 51, č. 2, 103 – 113.
- Seelke, Clare Ribando. 2012. *Mexico's 2012 elections*. Washington: Congressional Research Service. Dostupné na:
<https://www.fas.org/sgp/crs/row/R42548.pdf>
- Squires, Judith. 2006. „Equality and difference“. In: *The Oxford handbook of political theory*. Eds. John S. Dryzek, Bonnie Honig a Anne Phillips. Oxford: Oxford University Press, 470 – 487.
- Stake, Robert E. 1995. *The art of case study research*. London: Sage Publications.
- Stern, Steve J. 1995. *The secret history of gender: Women, men, and power in late colonial Mexico*. Chapel Hill and London: University of North Carolina Press.
- Stolcke, Verena. 2004. „A new world engendered: The making of the Iberian Transatlantic empires.“ In: *A Companion to Gender History*. Eds. Teresa A. Meade and Merry E. Wiesner-Hanks. Oxford: Blackwell, 371 – 392.
- Tong, Rosemarie. 2009. *Feminist thought*. Colorado: Westview Press.
- Uhde, Zuzana. 2004. „Feministické teorie: spor o pojetí genderu.“ *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 4/2004, 1 – 4.

- Veselá, Lenka. 2006. *Feministické reflexe vědy*. Praha: Fakulta sociálních věd UK, Filozofická fakulta UK. Pražské sociálně vědní studie.
- Voda, Petr. 2009. *Efekt kandidáta ve volbách v českém prostředí*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie.
- Zerilli, Linda. 2006. „Feminist Theory and the Canon of Political Thought.“ In: *The Oxford handbook of political theory*. Eds. John S. Dryzek, Bonnie Honig a Anne Phillips. Oxford: Oxford University Press, 106 – 124.

Přílohy

Příloha č. 1 – Mapa Mexika

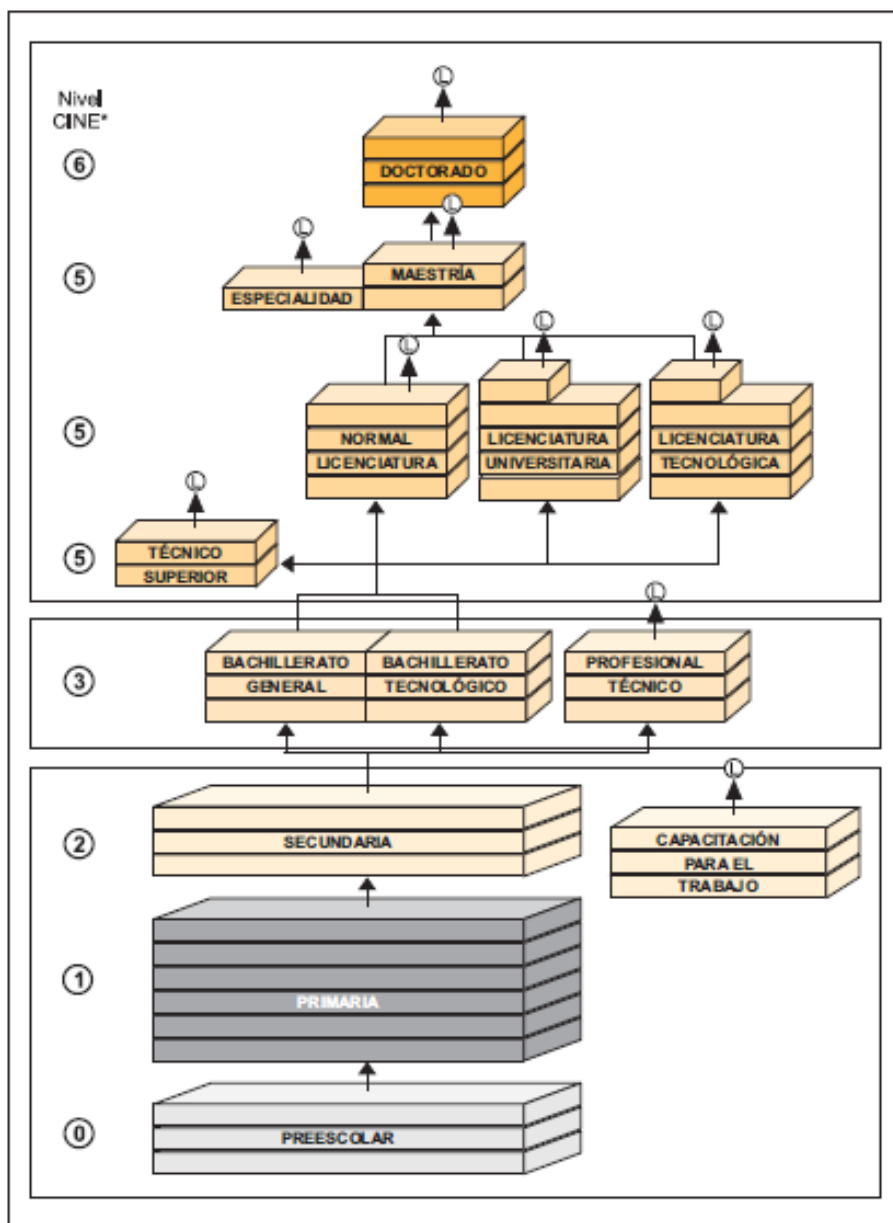
Zdroj: Concord Public Schools Social Studies Curriculum 2015.

Příloha č. 2 – Výsledky prezidentských voleb 2012 pro tři nejsilnější kandidáty

	Partidos o coaliciones		
	JOSEFINA EUGENIA VAZQUEZ MOTA 	ENRIQUE PEÑA NIETO 	ANDRES MANUEL LOPEZ OBRADOR
Total de Votos	12,473,106	18,727,398	15,535,117
Porcentaje	25.40%	38.15%	31.64%
AGUASCALIENTES	150,231	189,027	100,958
BAJA CALIFORNIA	328,116	446,192	375,803
BAJA CALIFORNIA SUR	73,985	103,396	62,104
CAMPECHE	98,204	136,036	94,292
COAHUILA	418,386	453,044	227,287
COLIMA	99,883	122,315	67,087
CHIAPAS	319,537	910,478	619,677
CHIHUAHUA	309,399	566,705	285,176
DISTRITO FEDERAL	836,026	1,244,091	2,532,981
DURANGO	176,206	279,020	133,710
GUANAJUATO	935,197	920,008	295,477
GUERRERO	147,620	511,807	632,564
HIDALGO	212,808	514,006	409,277
JALISCO	1,077,656	1,332,333	756,907
MÉXICO	1,232,619	2,923,003	2,304,129
MICHOACÁN	335,333	708,057	513,659
MORELOS	156,431	293,965	360,212
NAYARIT	79,935	211,844	139,613
NUEVO LEÓN	786,652	653,193	434,650
OAXACA	285,787	546,981	684,005
PUEBLA	638,428	850,521	853,320
QUERÉTARO	284,055	326,650	190,514
QUINTANA ROO	107,047	171,506	216,517
SAN LUIS POTOSÍ	344,546	426,425	262,752
SINALOA	285,417	531,120	268,408
SONORA	327,743	413,033	254,752
TABASCO	63,545	338,014	628,188
TAMAULIPAS	580,417	474,857	273,508
TLAXCALA	96,883	182,120	207,571
VERACRUZ	1,179,327	1,180,147	1,012,818
YUCATÁN	385,352	432,566	176,394
ZACATECAS	120,335	334,938	160,807

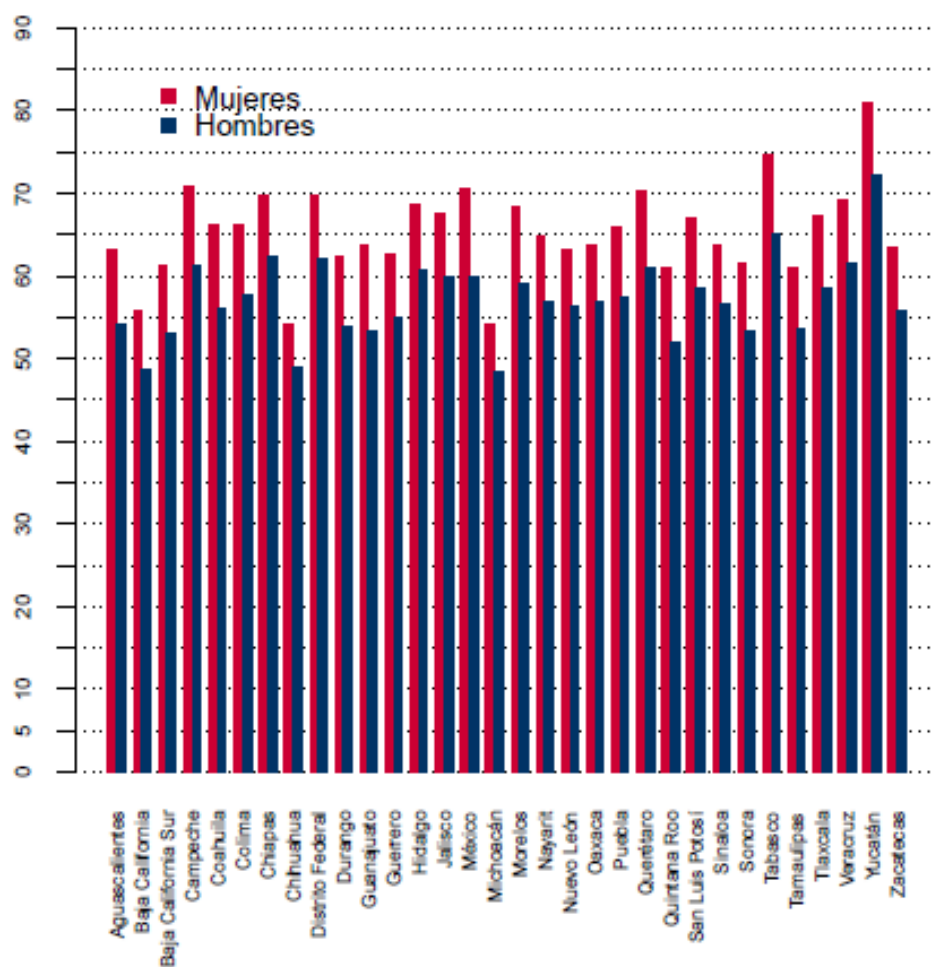
Zdroj: IFE 2015.

Příloha č. 3 – Mexický vzdělávací systém

Zdroj: Secretaría de Educación Pública 2012: 243.

Příloha č. 4 – Genderové složení voličů v prezidentských volbách 2012

Zdroj: IFE 2013: 18.